

50c

50113

The Little World of **DON CAMILLO**

The hilarious story of a warmhearted Italian priest, written and illustrated by
GIOVANNI GUARESCHI

The
Complete
Book
POCKET
BOOKS
INC.

<https://images-na.ssl-images-amazon.com/images/I/41yR0D70L.jpg>

Received: January 11, 2021

Revised: January 24, 2021

Accepted: January 25, 2021

อิทธิพลของโลกใบเล็กของ ดอน คามีลโล ที่มีต่อ ไม้แดง: การเปรียบเทียบนวนิยายทั้งสอง

*The Influence of Mondo Piccolo “Don Camillo”
on Red Bamboo: A Comparative Study*

วิลาสินีย์ แฟงยงค์*

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Wilasinee Faengyong

Faculty of Arts, Chulalongkorn University

* อาจารย์ประจำคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Lecturer at Faculty of Arts, Chulalongkorn University

E-mail: Wilasinee.F@chula.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มุ่งศึกษาอิทธิพลของวรรณกรรมอิตาเลียนเรื่อง *โลกใบเล็กของคน คาบิลโล* (Mondo Piccolo “Don Camillo”) ของโจวันนีโน กวาเรสกี (Giovannino Guareschi) ต่อนวนิยายไทยเรื่อง *ไม้แดง* ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งมีเค้าโครงเรื่องคล้ายคลึงกัน จากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมสามารถส่งอิทธิพลข้ามชาติ ข้ามภาษา และข้ามวัฒนธรรมได้ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้วรรณกรรมทั้งสองเรื่องดังกล่าวจะเสนอแก่นเรื่องต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ในเชิงเสียดสีเหมือนกัน แต่ด้วยบริบททางสังคม วัฒนธรรม ศาสนาที่มีลักษณะเฉพาะของทั้งสังคมไทยและสังคมอิตาเลียน รวมทั้งบรรยากาศทางการเมืองที่แตกต่างกันก็ทำให้การรับเอาอิทธิพลวรรณกรรมต่างชาติเข้ามาในประเทศไทยนั้นต้องผ่านการคัดเลือกและการปรับเปลี่ยนเนื้อเรื่องและตัวละครให้เหมาะสมกับสภาพสังคม วิสัยและรสนิยมของผู้อ่าน นอกจากนี้ การปรับแก้ดังกล่าวยังสามารถแสดงให้เห็นทรรศนะส่วนตัวของผู้ประพันธ์ต่อสังคมและการเมืองที่ปรากฏผ่านตัวบทนวนิยายไปพร้อมกันด้วย

คำสำคัญ: นวนิยายการเมือง, การต่อต้านคอมมิวนิสต์, การเสียดสี, โลกใบเล็กของคน คาบิลโล, ไม้แดง

Abstract

This research paper aims to study the influence of *Mondo Piccolo* “*Don Camillo*” by Giovannino Guareschi on the Thai novel *Red Bamboo*, one of M.R.Kukrit Pramoj’s masterpieces. The study reveals that literature can have an influence across countries, languages and cultures. Although both literary works satirically depict an anti-communism story, the unique social context, culture, and religion in Thai society and Italian society, as well as the different political climate makes the adaptation of foreign literature into Thailand a process of selection and modification of plot and characters in order to fit the social context, and audience’s nature and taste. In addition, such modifications can also demonstrate the author’s personal views on society and politics through his literary work.

Keywords: political novel, anti-communism, satire, *Mondo Piccolo* “*Don Camillo*”, *Red Bamboo*

1. บทนำ

นวนิยายเสียดสีการเมืองที่มีแนวคิดต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์เรื่อง *ใฝ่แดง* เป็นผลงานวรรณกรรมชิ้นเอกเรื่องหนึ่งของศาสตราจารย์ (พิเศษ) พลตรี หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ได้รับความนิยมแพร่หลาย ได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศถึง 9 ภาษา เช่น ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เวียดนาม และพม่า เป็นต้น ทั้งยังเคยนำไปสร้างเป็นภาพยนตร์และละครโทรทัศน์อยู่หลายครั้ง¹ นอกจากนี้จะเป็นหนังสือที่สร้างความเพลิดเพลินให้กับผู้อ่านแล้ว *ใฝ่แดง* ยังแสดงให้เห็นอิทธิพลของวรรณกรรมต่างประเทศอย่างผลงานเรื่องชื่อของนักประพันธ์ชาวอิตาลีเยน โจวันนีโน กวาเรสกี (Giovannino Guareschi) เรื่อง *โลกใบเล็กของคน คามิลโล* (Mondo Piccolo “Don Camillo”) ที่สามารถข้ามภาษาและข้ามวัฒนธรรมมาสอดคล้องกันได้ โดยมีการปรับเปลี่ยนและดัดแปลงให้กลมกลืนเข้ากับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อให้ตรงรสนิยมของผู้อ่าน ทั้งยังแฝงวัตถุประสงค์ที่เผยให้เห็นทรรศนะส่วนตัวของผู้เขียนภายใต้การปะทะของแนวคิดดั้งเดิมที่มีอยู่ในสังคมกับแนวคิดใหม่ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศอย่างลัทธิคอมมิวนิสต์ ในช่วงเวลาที่นวนิยายเรื่องนี้ประพันธ์ขึ้นมา

2. คึกฤทธิ์ ปราโมชกับโจวันนีโน กวาเรสกี: ประชาชนแห่งสยามกับนักเล่าเรื่องขบขันแห่งแม่น้ำโป

ศาสตราจารย์ (พิเศษ) พลตรี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นประชาชนคนสำคัญคนหนึ่งของประเทศไทยที่ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ เป็นท่านแรกพ.ศ. 2528 และ พ.ศ. 2552 ได้รับการประกาศยกย่องจากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ให้เป็นบุคคลสำคัญ

ของโลกในสี่สาขา ได้แก่ การศึกษา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ และสื่อสารมวลชน ประจำปี พ.ศ. 2553-2554 ซึ่งเป็นปีที่มีการเฉลิมฉลองวาระครบรอบ 100 ปีแห่งชาตกาลอีกด้วย การเชิดชูเกียรติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าท่านมิได้มีความรอบรู้เฉพาะเพียงด้านใดด้านหนึ่งหรือสาขาใดสาขาหนึ่งเท่านั้น ปราชญ์เมธีแห่งสยามผู้นี้เคยเป็นทั้งนายธนาคาร อาจารย์ นักพูด นักเขียน นักหนังสือพิมพ์ นักการเมือง ศิลปิน และอื่น ๆ อีกมากมาย คุณูปการด้านหนึ่งที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์สร้างไว้ให้ชนรุ่นหลังคือผลงานด้านวรรณศิลป์ของท่านซึ่งมีความหลากหลายทั้งนวนิยาย เรื่องสั้น สารคดี บทละครเวที หนังสือแปล และอีกมากมายที่ยังคงได้รับความนิยมมาจวบจนทุกวันนี้

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เกิดเมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2454 ที่อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี เป็นบุตรชายคนเล็กของพลโท พระวรวงษ์เธอ พระองค์เจ้าคำรบ กับหม่อมแดง บุณนาค จบการศึกษาระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย จากนั้นได้เข้าศึกษาระดับชั้นมัธยมที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ก่อนจะเดินทางไปศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอุดมศึกษาที่ประเทศอังกฤษ²

หลังจากสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาปรัชญา เศรษฐศาสตร์ และการเมืองการปกครอง (PPE) จากมหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด ประเทศอังกฤษ ท่านก็เดินทางกลับสู่ประเทศไทย และเริ่มต้นชีวิตการทำงานด้วยการรับราชการที่กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง จากนั้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ จึงลาออกจากราชการไปเป็นผู้ช่วยสมุหบัญชี ณ สำนักงานกลางของธนาคารสยามกัมมาจล ต่อมา ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ได้รับตำแหน่งผู้จัดการธนาคารสาขาลำปางแทนชาวอังกฤษ และมีชื่อเสียงว่าเป็นคนไทยคนแรกที่ได้เป็นผู้จัดการธนาคาร³ ต่อมา พ.ศ. 2486 หลังจากท่านกลับจากการไปร่วมรบในสงครามมหาเอเชียบูรพา ท่านและสุวิซ พันธ์เศรษฐ์ สอ เศรษฐบุตร์ และโชติ คุ่มพันธ์ ได้ร่วมกันก่อตั้งหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษชื่อ “*Liberty*”⁴ แล้วก็เริ่มทำงาน

ประจำที่ธนาคารแห่งประเทศไทย และในขณะเดียวกันนั้น ท่านก็ได้รับเชิญเป็นอาจารย์พิเศษสอนในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หนึ่ง ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ได้เข้าสู่วงการการเมืองครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2488 โดยก่อตั้งพรรคการเมืองพรรคแรกของประเทศไทย ชื่อ “พรรคก้าวหน้า” และร่วมก่อตั้งพรรคประชาธิปไตยในปีต่อมา พร้อมการเขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์ “เกียรติศักดิ์” ซึ่งเป็นงานต่อเนื่องมาตั้งแต่ช่วงที่ยังทำงานด้านการเมืองอยู่ จนกระทั่งพ.ศ. 2492 ท่านก็ได้ยุติบทบาททางการเมืองเพื่อประท้วงการลงมติให้ขึ้นเงินเดือนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยไม่มีเหตุอันควร ในพ.ศ. 2493 ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ และนายสละ ลิขิตกุล ได้ร่วมกันก่อตั้งหนังสือพิมพ์ “สยามรัฐ”⁵ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยต่อต้านลัทธิเผด็จการ และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้ ท่านได้สร้างสีสันและความแปลกใหม่ให้แก่วงการหนังสือพิมพ์ไทย ด้วยการสื่อสารโต้ตอบกับผู้อ่านในคอลัมน์ “ปัญหาประจำวัน” ซึ่งได้รับการตอบรับที่ดีมาก นอกจากนี้ ท่านยังประพันธ์สัปดาห์ล้อการเมืองและเสียดสีสังคม รวมถึงเขียนบทวิจารณ์ บทความ และนวนิยายหลายเรื่องลงในหนังสือพิมพ์ซึ่งได้รับความนิยมนอย่างมากจนทำให้เกิดการรวมเล่มขึ้นในเวลาต่อมา อาทิ *สามก๊กฉบับนายทุน ตอน โจโฉ นายกฯ ตลอดกาล, สีแผ่นดิน (Four Reigns)*⁶, *หลายชีวิต (Many Lives)*, *ไม้แดง (Red Bamboo)* และอื่น ๆ อีกมากมาย

ต่อมา พ.ศ. 2494 จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ออกกฎอัยการศึก ลิดรอนสิทธิการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ ไม่เว้นแต่หนังสือพิมพ์สยามรัฐ แต่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์หาได้เกรงกลัวไม่ ท่านตอบโต้คำสั่งดังกล่าวด้วยการรายงานข่าวที่ไม่มีแก่นสาร แต่งเรื่องขบขันเพื่อล้อเลียน ประชดประชันรัฐบาล อย่างไรก็ตาม พ.ศ. 2500 ท่านถูกฟ้องดำเนินคดีอาญาข้อหาหมิ่นประมาทผู้แทนรัฐต่างประเทศ เพราะไปเรียกทูตอเมริกันว่า “ก๊วยมะริกีน” ต่อมาพ.ศ. 2516 ท่านก็ได้หวนกลับสู่เวทีการเมืองอีกครั้ง

และได้ก่อตั้งพรรคกิจสังคม พ.ศ. 2517 อนึ่ง การกลับมาเล่นการเมืองในครั้งนี้ทำให้ท่านได้ขึ้นสู่ตำแหน่งสูงสุดทางการเมือง คือการเป็นนายกรัฐมนตรี คนที่ 13 ของประเทศไทยในปีต่อมา แม้ว่าส.ส. พรรคกิจสังคมของท่านในสภาจะมีเพียง 18 เสียงเท่านั้น แต่หลังจากดำรงตำแหน่งนายกฯ ได้เพียง 10 เดือน (พ.ศ. 2518-2519) ท่านก็ยุบสภาและประกาศเลิกเล่นการเมืองโดยถาวรในพ.ศ. 2534

จากนั้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ กลับมาทำงานด้านการเขียนหนังสืออย่างจริงจังอีกครั้งในช่วงบั้นปลายชีวิต โดยเขียนคอลัมน์ประจำให้กับ **“สยามรัฐ”** และยังคงมีผลงานรวมเล่มออกมาอย่างต่อเนื่อง อาทิ **โครงการกระดูกในตู้** และ **กาเหว่าที่บางพลอง** ก่อนที่ท่านจะถึงแก่กรรมด้วยโรคชราเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2538 รวมอายุได้ 84 ปี

ไผ่แดง เป็นผลงานเล่มหนึ่งของม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในวงวรรณกรรมไทย และผู้อ่านนิยมชมชอบจนมีฉบับพิมพ์ซ้ำมากกว่าสิบครั้ง แปลเป็นภาษาต่างประเทศหลายภาษา ทั้งยังดัดแปลงเป็นภาพยนตร์และละครโทรทัศน์หลายครั้ง จนตัวละครเอกคือ สมภารกร่าง นายแก้ว รวมถึงองค์พระประธานพุทไธ้ เป็นที่รู้จักคุ้นเคยของสาธารณชนในวงกว้าง ถ้าประเทศไทยมีสมภารกร่าง นายแก้ว และองค์พระประธานพุทไธ้ ประเทศอิตาลีก็มี ดอน คามิลโล เป็ปโปเน และพระผู้เป็นเจ้าของพุทไธ้ ซึ่งเป็นตัวละครที่อาจเรียกว่าเป็น “คู่เหมือน” (homologous) ของตัวละครไทยทั้งสามที่กล่าวถึงนี้ได้เช่นกัน และผู้ที่ให้กำเนิดตัวละครซึ่งสร้างความประทับใจและเป็นที่ยึดจำของคนทั่วโลกก็คือ โจวันนีโน กวาเรสกี (Giovannino Guareschi) นักเล่าเรื่องขบขัน นักวาดการ์ตูนเสียดสี นักหนังสือพิมพ์ ที่นับเป็นตำนานที่ยังมีการเล่าขานและยกย่องจนถึงทุกวันนี้⁸

โจวันนีโน โอลิเวโร จูเซ็ปเป กวาเรสกี (Giovannino Olivero Giuseppe Guareschi) เกิดวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ. 1908 (พ.ศ. 2451) ณ เมืองฟอนตานาเลเลติ ร็อกกาเบียงกา (Fontanelle di Roccabianca)

ใกล้ ๆ กับเมืองปาร์มา (Parma) พ่อของเขาเป็นเจ้าของร้านขายและซ่อมจักรยาน จักรเย็บผ้า และเครื่องมือการเกษตร ส่วนแม่เป็นครูสอนชั้นประถม เขาเป็นเด็กที่ความสุขคนหนึ่ง เพราะได้ใกล้ชิดและได้รับความรักจากคุณยาย แต่แล้วเมื่อกิจการของพ่อประสบความล้มเหลว ความตึงเครียดจึงเกิดขึ้นในครอบครัวของกวาเรสกี รายได้ทางเดียวมาจากการสอนของแม่ที่มีอยู่น้อยนิด ข้าวของในบ้านค่อย ๆ ถูกยึดไปทีละชิ้น ไม่เว้นแม้แต่เตียงนอนของเขาที่ยังถูกนำไปจำนำ ในค.ศ. 1914 (พ.ศ. 2457) ครอบครัวของเขาย้ายไปอยู่เมืองปาร์มา และกวาเรสกีก็เริ่มการเรียนที่นั่น ในช่วงชั้นประถมกวาเรสกีเรียนได้ในระดับที่พอใช้ได้ แต่พอขึ้นชั้นมัธยมต้น การเรียนของเขาก็ตกลงเพราะติดเล่นมากเกินไป เขาจึงต้องเรียนซ้ำชั้นหนึ่งปี กวาเรสกีกล่าวว่า การเล่นมีผลอย่างมากต่อภาวะอารมณ์ของเด็ก เขาจึงไม่ชอบการเรียนและเบื่อทุกครั้งเมื่อต้องทำการบ้านทุกวันอาทิตย์ ในค.ศ. 1920 (พ.ศ. 2463) พ่อแม่ของเขาส่งเขาไปเรียนที่โรงเรียนประจำ และที่นั่นเองเขาได้เรียนกับเซซาเร ซาวัตตินิ (Cesare Zavattini)⁹ อาจารย์ที่ช่วยบ่มเพาะศาสตร์ด้านอารมณ์ขึ้นให้กับเขา ในค.ศ. 1925 (พ.ศ. 2468) กวาเรสกีเริ่มทำงานหารายได้พิเศษ เช่น การวาดโปสเตอร์ และพิสูจน์อักษรในบทความที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หลังจากจบการศึกษาระดับมัธยมปลาย เขาก็เข้าเรียนระดับอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยปาร์มา แต่เนื่องจากเขาสนุกและอุทิศเวลาส่วนใหญ่ให้การทำงานมากไป กวาเรสกีจึงไม่ประสบความสำเร็จด้านการเรียน แต่ประสบความสำเร็จอย่างมากในอาชีพการงาน เขาได้เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ *คอร์ริเอเร เอมีเลียโน (Corriere emiliano)* ได้เขียนบทความ บทกวี วาดการ์ตูน บรรณพิลาส (vignette) ให้กับหนังสือพิมพ์อีกหลายฉบับ ต่อมา เขาได้พบกับแอนเนีย (Ennia) และได้แต่งงานกันในค.ศ. 1940 (พ.ศ. 2483) อนึ่ง หนึ่งเดือนก่อนที่กวาเรสกีจะถูกปลดจากการเป็นทหาร ในค.ศ. 1936 (พ.ศ. 2479) ซาวัตตินิแนะนำให้เขาได้รู้จักกับอังเจโล ริซซอลิ (Angelo Rizzoli) ซึ่งได้รับเขาเข้าทำงานกับ *อิล แบร์ตอลโด (Il Bertoldo)* หนังสือพิมพ์

รายสัปดาห์แนวเสียดสียั่วล้อ กล่าวได้ว่า งานนี้นอกจากจะทำให้ฐานะทางการเงินของกวาเรสกิมั่นคงแล้ว ยังสร้างชื่อเสียงในวงการหนังสือพิมพ์ให้เขาอีกด้วย แม้ว่ากวาเรสกิจะมีอิสระในการเขียนบทความและการวาดภาพประกอบก็จริง แต่รัฐบาลฟาสซิสต์ของมูสโสลินีหาได้ปล่อยให้หนังสือพิมพ์มีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นโดยอิสระไม่ หลายต่อหลายครั้งที่งานของกวาเรสกิ ถูกกระทรวงวัฒนธรรมประชานิยม (Ministero di Cultura Popolare - MinCulPop) ตรวจสอบพิจารณา ก่อนตีพิมพ์ (censorship) และยังส่งจดหมายเตือนมิให้กวาเรสกิแสดงข้อความหรือภาพใด ๆ ที่สื่อถึงรัฐบาลในหนังสือพิมพ์เด็ดขาด และเพื่อเป็นการตอบโต้การลิดรอนสิทธิในการนำเสนอข้อมูล กวาเรสกิได้ใช้วิธีการเดียวกันกับม.ร.ว. คึกฤทธิ์ นั่นคือ การแต่งเรื่องขึ้นและนำเสนอเป็นข่าวออกไป ต่อมาในค.ศ. 1941 (พ.ศ. 2484) กวาเรสกิได้ตีพิมพ์งานเขียนเล่มแรกของเขาชื่อว่า *การค้นพบมิลาน (La scoperta di Milano)* กับสำนักพิมพ์ริซซอลิ และอีก 7 เดือนต่อมา นวนิยายเรื่อง *โชคชะตาที่เรียกว่าโคลติลเด (Il destino si chiama Clotilde)* ก็ปรากฏสู่สายตาของผู้อ่าน

ในคืนวันหนึ่ง ด้วยฤทธิ์สุราที่ดื่มมากไป ส่งผลให้โชคชะตาของกวาเรสกิพลิกผันไปอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ เขาถูกเจ้าหน้าที่จับกุมข้อหาพูดหมิ่นประมาทรัฐบาล แต่ด้วยการช่วยเหลือของอังเจโล ริซซอลิ กวาเรสกิจึงไม่ได้ถูกส่งเข้าห้องขัง แต่ได้รับโทษให้ไปปฏิบัติงานที่กองพันทหารปืนใหญ่ที่เมืองอเลสซานเดรีย (Alessandria) ซึ่งหลังจากนั้นเขาก็ถูกส่งตัวต่อไปยังค่ายกักกันที่โปแลนด์และเยอรมนี

ในขณะที่เขาถูกจองจำเป็นนักโทษในค่ายกักกันนั้น ร่างกายเขาอาจไร้อิสรภาพ แต่จิตวิญญาณของเขาได้โบยบินอย่างอิสระ เขาได้เรียนรู้และตระหนักถึงมโนธรรม (conscience) และได้เข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่อง “หน้าที่หลักของมโนธรรม ซึ่งเป็นของขวัญอันศักดิ์สิทธิ์ที่พระเจ้าผู้เป็นเจ้าทรงประทานให้มวลมนุษย”¹⁰ เขาได้พินิจภายในได้ ทบทวนความคิดและความรู้สึกของตัวเอง (introspection) จนเกิด

ปัญญาและได้ประจักษ์แจ้งว่า ความรักของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของตั้ง
แสงสว่างที่ชี้แนะให้เขารู้จักรักและให้อภัย เหมือนกับคำแนะนำทั้งหลาย
ที่พระเจ้าผู้เป็นเจ้าของในโบสถ์ชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องให้แก่ดอน คามิลโล

หลังจากได้รับการปล่อยตัวจากค่ายกักกัน กวาเรสกีก็ได้กลับมา
ที่อิตาลี และได้เริ่มทำงานที่เขารักอีกครั้ง กล่าวคือ อังเจโล ริชชอลิ ว่าจ้าง
ให้เขาก่อตั้งนิตยสารรายสัปดาห์แนวเสียดสียั่วล้อ ชื่อ *คันดิโด (Candido)*
เฉกเช่น *สยามรัฐ* ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ กวาเรสกีเองก็ใช้ *คันดิโด* เป็น
สื่อกลางการปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์¹¹ เขามีความผูกพันและมึ
ความจงรักภักดีต่อราชวงศ์อย่างที่สุด กวาเรสกียอมถูกจับส่งไปที่
ค่ายกักกันที่โปแลนด์ เนื่องจากเขาปฏิเสธที่จะกล่าวคำสาบานเพื่อแสดง
ความภักดีต่อฮิตเลอร์ (Hitler) และมุสโสลินี (Mussolini) แต่เขากลับ
ถวายสัตย์ปฏิญาณต่อกษัตริย์วิตตอริโอ เอมานูเอเลที่ 3 (Vittorio
Emanuele III) แทน นอกจากนี้ ความภักดีของกวาเรสกีที่มีต่อสถาบัน
พระมหากษัตริย์ยังปรากฏให้ทุกคนได้ประจักษ์อีกครั้งในวาระสุดท้าย
ของเขา กล่าวคือ มีการคลุมหีบศพที่ไว้วิญญาณของเขาด้วยธงที่มี
ตราประจำราชวงศ์ซาวอย (Savoird coat of arms) ประทับไว้อย่าง
ชัดเจน

อนึ่ง กวาเรสกีได้แสดงจุดยืนของตัวเองว่าตนต่อต้านปัญญาชน
(anti-intellectual) และไม่เห็นด้วยกับแนวคิดการต่อต้านฝ่ายศาสนจักร
(anti-clerical) และลัทธิมากซ์ (Marxism)¹² นอกจากนี้ เขายังแสดง
ความเกลียดชังระบอบคอมมิวนิสต์¹³ ผ่านการตุนล้อเลียนของเขาอย่าง
เปิดเผย ทั้งนี้เพราะเขาเชื่อว่า “สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ ยอมปฏิบัติตาม
ความต้องการของผู้นำและมวลชนอย่างไม่ลืมหูลืมตา โดยปฏิเสธ
สิทธิในการคิดด้วยตนเองในฐานะปัจเจกบุคคล ทั้ง ๆ ที่สิทธิดังกล่าว
เป็นสิ่งที่พระเจ้าเป็นเจ้าของทรงประทานให้แก่มวลมนุษย์”¹⁴

ในค.ศ. 1946 (พ.ศ. 2489) ประมาณสองวันก่อนวันคริสต์มาส
ดอน คามิลโล เป้โปเน และพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของก็ได้ ก็ได้อีกำเนิดขึ้นจาก

จินตนาการและการสร้างสรรค์ของกวางเรสกีในนิยายสาร *คันติโด* และทันทีที่เรื่อง *โลกใบเล็ก* บทแรกได้ปรากฏบนหน้ากระดาษ ผู้อ่านต่างก็ติดอกติดใจและเรียกร้องให้กวางเรสกีลงบทต่อไปโดยเร็ว แม้ว่าทุกคนจะรู้ว่าวรรณกรรมเรื่องนี้มีจุดประสงค์เพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่ผู้อ่านหาใส่ใจในเนื้อหาที่แสดงความขัดแย้งทางการเมืองไม่ เนื่องจากกวางเรสกีได้ถ่ายทอดเรื่องราวของตัวละครได้อย่างสนุกสนานและน่าเอ็นดู ผ่านภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน แต่จับใจผู้อ่านจนไม่อาจถอนสายตาจากเรื่องราวที่เกิดขึ้นบนโลกใบเล็กใบนั้นได้

โลกใบเล็กของดอน คามิลโล สามารถครองใจผู้อ่านได้อย่างอยู่หมัด นอกจากการขายได้หลายล้านเล่ม ยังได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศเกือบจะทุกภาษาในโลก ยกเว้นในจีนและแอลบาเนีย¹⁵ นอกจากนี้ ยังถูกนำไปสร้างเป็นภาพยนตร์อีก 5 เรื่อง ซึ่งก็ได้รับความนิยมไม่น้อยเลยทีเดียว อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จและความยึดมั่นในอุดมการณ์และศรัทธาในความถูกต้องยุติธรรม กวางเรสกียังคงใช้ปากกาของเขาเป็นอาวุธในการโจมตีการทำงานของรัฐบาลและกล้าประณามทุกคนไม่ว่าจะเป็นใครก็ตามโดยไม่เกรงกลัวว่าภัยจะมาถึงตัว¹⁶

หลังจากได้เข้าไปใช้ชีวิตในคุกที่เขาคุ้นเคย เนื่องจากถูกศาลตัดสินว่ามีความผิดในข้อหาหมิ่นประมาท (defamation) เขาและครอบครัวก็ย้ายไปอยู่ที่เมืองรอนโคเล (Roncole) ซึ่งเป็นบ้านเกิดของจูเซ็ปเป แวร์ดี (Giuseppe Verdi) คีตกวีผู้ยิ่งใหญ่ กวางเรสกีได้ซื้อบ้านหนึ่งหลังและเปิดบาร์เล็ก ๆ ซึ่งต่อมาอัลแบร์โต (Alberto) บุตรชายของเขา ก็ขยายพื้นที่ให้ใหญ่ขึ้นและเปิดกิจการเป็นร้านอาหารในเวลาต่อมา ปัจจุบัน บ้านและร้านอาหารดังกล่าว ได้ถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อเก็บรวบรวมและแสดงผลงานทั้งหมดของกวางเรสกีโดยตั้งชื่อว่า *คลับ เดย์ เวนติเตร* (Club dei Ventitré) โดยมีอัลแบร์โตและคาร์ลอตตา (Carlotta) บุตรชายและบุตรสาว¹⁷ เป็นผู้ดูแลและเผยแพร่ผลงานของผู้เป็นบิดาให้ผู้ที่สนใจได้ชื่นชมและศึกษาต่อไป

แม่โรคหัวใจจะพรากบิดาของพวกเขาไปเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม ค.ศ. 1968 (พ.ศ. 2511) ด้วยวัยเพียง 60 ปี แต่ผลงานอันทรงคุณค่าของนักเล่าเรื่องขบขันแห่งแม่น้ำไปผู้นี้ จะยังคงอยู่ในหัวใจของผู้อ่านทั่วโลกไม่รู้ลืม

3. *ไผ่แดง*กับโลกใบเล็กของคน คาบิลโล: ต่างกันเพียงชาติและภาษา แต่เจตนาไม่ต่างกัน

ไผ่แดง เป็นผลงานที่ได้รับคำนิยามว่าเป็นนวนิยายเสียดสีวรรณกรรมแนวก้าวหน้า¹⁸ ได้รับการตีพิมพ์เป็นตอน ๆ ใน *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* เมื่อพ.ศ. 2497 และได้รวมเล่มครั้งแรกในพ.ศ. 2498

แม้จะมีบางกระแสกล่าวหาว่าไม่มีหลักฐานปรากฏชัดเจนในฉบับภาษาไทยว่า ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ได้รับอิทธิพลเค้าโครงเรื่อง *ไผ่แดง* มาจากวรรณกรรมอิตาเลียนเรื่อง *โลกใบเล็กของคน คาบิลโล* ของโจวันนีโน กวาเรสกีหรือไม่¹⁹ แต่ในฉบับแปลภาษาอังกฤษมีการระบุว่าได้รับอิทธิพลมาจากนวนิยายอิตาเลียนเรื่องนี้²⁰ “ในฉบับแปลภาษาอังกฤษ กล่าวถึงที่มาของเรื่องว่าได้รับแบบอย่างมาจากนวนิยายของนักเขียนบาทหลวงชาวอิตาเลียน [ตามต้นฉบับ] ชื่อ Giovanni Guareschi ซึ่งเขียนล้อเลียนพวกสังคมนิยมโดยใช้เค้าโครงเรื่องและการดำเนินเรื่องตลอดจนเนื้อหาบางตอน เปลี่ยนแปลงเพียงสภาพสังคมและบรรยากาศให้เป็นไทยเท่านั้น”²¹ ถึงกระนั้น *ไผ่แดง* ก็ถูกปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทสังคมไทยและตรงกับรสนิยมของผู้อ่านคนไทยโดยไม่ทิ้งกลิ่นอายว่าได้รับแรงบันดาลใจมาจากต่างประเทศเลย ซึ่งแสดงให้เห็นอัจฉริยภาพทางวรรณศิลป์ของผู้แต่งได้เป็นอย่างดี

อนึ่ง ในการปาฐกถาเสาสหลักของแผ่นดิน ชุติราธิกคึกฤทธิ์ เรื่องวรรณกรรมของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2554 ณ อาคารมหาจุฬาลงกรณ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย²² ผู้ช่วยศาสตราจารย์

สุวรรณภา เกรียงไกรเพ็ชรได้เล่าว่า มีนักวิจารณ์และนักวรรณกรรมศึกษา กล่าวหาว่าผลงานของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ไม่มีความเป็นเจ้าของดั้งเดิม (originality) ซึ่งท่านวิทยากร ได้อธิบายว่า ทุกวันนี้ในงานวรรณกรรม มีลักษณะสหบทหรือสัมพันธ์ (intertextuality) ดังนั้น การที่ผลงานของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ อาจมีความคล้ายหรือพ้องกับงานเขียนอื่น ๆ จึงไม่เป็นเรื่องแปลก²³

นอกจากนี้ ในบทนำของหนังสือ **คึกฤทธิ์พุด: วรรณกรรมกับสังคม** มีคำยกย่องปราชญ์แห่งสยามผู้นี้ว่า

“ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ เป็นเอตทัคคะผู้สามารถในการสร้างปฏิสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นได้กับศาสตร์และศิลป์ที่นักเขียนอื่นอาจมองข้ามหรือมองไม่เห็นความเกี่ยวข้องกัน เช่น (...) แปลวรรณกรรมต่างภาษาโดยปรับปรนให้มีความเป็นไทย และอยู่ในกรอบคิดตามแนวพุทธธรรม ตลอดจนดัดแปลงวรรณกรรมต่างชาติโดยอาศัยมโนทัศน์ ชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ เป็นแนวทางการปรับเปลี่ยนให้มีฉากท้องเรื่องแบบไทย ๆ ได้อย่างสนิท (...)

สำหรับวรรณกรรมประเภทที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมชจินตนาการเรื่องขึ้นโดยอาศัยเหตุการณ์ร่วมสมัยเป็นฉากท้องเรื่องนั้น ท่านใช้อารมณ์ขันและความแหลมคมทางภาษาเป็นเครื่องมือเพื่อลดความรุนแรง และชี้ให้เห็นถึงโทษภัยของความแตกแยกทางความคิดหรือความแตกต่างของลัทธิการเมืองการปกครองในวรรณกรรม ที่มีมิติเชื่อมชอนกับสังคมไทยในโลกแห่งความเป็นจริง แต่ในขณะเดียวกันก็ช่วยขบขำให้เห็นว่าความสามัคคีเป็นพาหะสำคัญ ที่จะนำพาสังคมไทยให้รอดพ้นภัยและก้าวหน้าต่อไปได้”

คำอธิบายข้างต้นคงทำให้เราคลายข้อสงสัยว่าเหตุใด **ไผ่แดง** ถึงเป็นนวนิยายในดวงใจของใคร ๆ หลายคน²⁴ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ได้จำลองโลกใบเล็กที่ชื่อว่าไผ่แดง แสดงเรื่องราวและเหตุการณ์ที่มีตัวละครสวมบทบาทเสมือนจริง มีทั้งอารมณ์รักและชัง มีทั้งความขัดแย้งและความปรองดอง ผู้แต่งซึ่งได้ชื่อว่าเป็น “นายของภาษา” ได้เรียงร้อยเรื่องราวอย่างมีชั้นเชิง อีกทั้งยังสร้างอารมณ์ขันและความสุขให้แก่ผู้อ่านถึงขนาดว่าอ่านไป ขำไปในเวลาเดียวกัน²⁵

ไผ่แดง ถือกำเนิดขึ้นในช่วงที่สังคมไทยกำลังเผชิญหน้ากับการแทรกแซงของแนวคิดคอมมิวนิสต์ที่แพร่กระจายเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้²⁶ “ความขัดแย้งที่เกิดจากลัทธิการเมืองเริ่มเห็นได้เด่นชัดมากยิ่งขึ้น เมื่อรัฐบาลระดมโฆษณาต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ท่ามกลางสภาพที่รัฐบาลกำลังหวาดกลัวภัย “แดง” นั้นเอง ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ผู้เคยสร้างชื่อเสียงในฐานะนักเขียนนวนิยายเรื่องเด่นคือ **สี่แผ่นดิน** มาแล้ว ก็เขียน **ไผ่แดง** ขึ้น”²⁷ โดยนำเสนอภาพสังคมและเรื่องราวชีวิตของคนในหมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่งที่มีชื่อว่าไผ่แดงผ่านตัวละครหลักคือ “สมภารกร่าง” ตัวแทนพุทธศาสนาที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านในการดำเนินชีวิตและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเพื่อฝ่าฟันวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน “นายแก้วนแก่นกำจร” ผู้รับเอาแนวคิดใหม่เรื่องความเสมอภาคทางชนชั้นหรือลัทธิคอมมิวนิสต์เข้ามาเผยแพร่ในชุมชนด้วยมุ่งหวังให้ชาวบ้านไผ่แดงมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และ “กำนันเจิม” ผู้นำตำบลที่ดำรงตำแหน่งมาเป็นเวลานานคอยทำหน้าที่ประสานงานกับรัฐช่วยเหลือชาวบ้านในยามเดือดร้อน

โครงเรื่องและลักษณะตัวละคร รวมทั้งบางฉากบางตอนของ **ไผ่แดง** พ้องกับวรรณกรรมอิตาเลียนเรื่อง **โลกใบเล็กของดอน คามิลโล** ของโจวันนีโน กวาเรสกี ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกในค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) โดยนำเสนอเรื่องราวช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง²⁸ ของดอน คามิลโล (don Camillo) บาทหลวงประจำตำบลบัสซา (Bassa) ในที่ราบลุ่ม

ระหว่างแม่น้ำโปกับเทือกเขาเอเพนไนน์ ตอน คามิลโลมักซิงไหวพริบ เพื่อต่อสู้ทางการเมืองกับเป็ปโปเน (Peppone) หรือจูเซ็ปเป บ็อตตัสซี (Giuseppe Bottazzi) นายกเทศมนตรีที่สังกัดพรรคคอมมิวนิสต์ อิตาลีเลียน (PCI – Partito Comunista Italiano) แม้ว่าตอน คามิลโล กับเป็ปโปเนจะมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่ตรงข้ามกัน แต่ทั้งสองก็แสดงให้เห็นความถ้อยทีถ้อยอาศัยต่อกันเสมอในภาวะคับขัน ซึ่งก็เหมือนกับสมภารกร่างและสหายแก้วน ที่เป็นเพื่อนและเติบโตด้วยกันมา แม้ทั้งสองจะมีความคิดที่ต่างกัน หากคราใดใครคนใดคนหนึ่งประสบปัญหา อีกฝ่ายก็จะรีบรุดเข้าไปช่วยเหลือทันทีโดยทิ้งอุดมการณ์ส่วนตัวไว้ข้างหลัง

โลกใบเล็กของตอน คามิลโล ประกอบด้วยเรื่องนำ 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องที่หนึ่ง เรื่องที่สอง และเรื่องที่สาม (prima storia, seconda storia e terza storia) เพื่อเป็นการแนะนำที่มาและนำเสนอภาพกว้าง ๆ ของโลกใบเล็กซึ่งเป็นทีที่ที่จะเกิดเรื่องราวอีกมากมายในเรื่องสั้น 37 เรื่อง ทั้งนี้ *โลกใบเล็กของตอน คามิลโล* เป็นส่วนหนึ่งของ *ตอน คามิลโลทั้งหมด* หรือ *Tutto Don Camillo* (ตุตโต ดอน คามิลโล) ซึ่งรวมเรื่องสั้นทั้งหมดจำนวน 346 เรื่อง

อนึ่ง มีการแปลเรื่องชุด *โลกใบเล็กของตอน คามิลโล* เป็นภาษาไทย โดยใช้ชื่อว่า *โลกใบเล็กของหลวงพ่อ ตอน คามิลโล* (พ.ศ. 2530)²⁹ แปลและเรียบเรียงโดย นพดล เวชสวัสดิ์ ในเรื่องชุดฉบับภาษาไทยเล่มนี้ ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 26 เรื่อง แต่มีเพียง 8 เรื่องเท่านั้นที่นำมาจากเรื่องสั้นใน *โลกใบเล็กของตอน คามิลโล* ส่วนอีก 18 เรื่องนำมาจากเรื่องสั้นอื่น ๆ ใน *ตอน คามิลโลทั้งหมด*

จากการศึกษาพบว่า *ไผ่แดง* ซึ่งประกอบด้วยความนำ คำตาม และเรื่องสั้นจำนวน 21 ตอน มีความคล้ายคลึงกับเรื่องสั้นหลาย ๆ เรื่อง ใน *ตอน คามิลโลทั้งหมด* ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอความเหมือนและความต่างระหว่างงานประพันธ์ของสองชาติ สองภาษาดังกล่าวในลำดับต่อไป

ความเหมือนประการแรกในเชิงโครงสร้างที่น่าสนใจระหว่าง **ไผ่แดง** และ **โลกใบเล็กของคน คามิลโล** ก็คือ ในคำตาม³⁰ ของ **ไผ่แดง** ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ได้เขียนขอยอมรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว หากภาพของสมภารกร่าง กำนันเจิม สหายแก้วน อาจไม่ถูกจริตผู้อ่านบางท่าน และระบುವ่าเสียงของหลวงพ่อพระประธาน เป็นเสียงแห่งความรู้สึกผิดชอบของผู้เขียนเอง ขณะที่ในเรื่องนำเรื่องทีสาม (terza storia) ของ **โลกใบเล็กของคน คามิลโล** โจวันนีโน กวาเรสกีก็โต้กลับว่าขอภัยและขอรับผิดชอบเช่นกัน³¹ โดยออกตัวว่า หากตัวละคร ดอน คามิลโลและเป็ปโปเน ได้สร้างความขุ่นเคืองใจต่อบาพหลวงหรือสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์บางท่าน ขอให้ท่านเหล่านั้นมาเอาเรื่องที่ตนได้เลย แต่หากมีผู้ใดไม่พอใจกับคำพูดของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ขอให้รับทราบว่ามันมิใช่พระสุรเสียงของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า แต่เป็นเสียงที่เกิดจากมโนธรรม (coscienza) ของผู้แต่งเอง

อนึ่ง สารัตถะที่นำเสนอไว้ในนวนิยายเรื่อง **โลกใบเล็กของคน คามิลโล** กับ **ไผ่แดง** คือการแสดงความคิดต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ผ่านการใช้นวนิยายเชิงเสียดสี (satire) งานประพันธ์ทั้งสองเรื่องถ่ายทอดการปะทะกันของชุดความคิดทางการเมืองสองขั้ว ผ่านการพบปะและปะทะ (incontro-scontro) ของตัวละครหลักซึ่งเป็นตัวแทนอุดมการณ์ทางการเมืองที่ขัดแย้งกันในยุคหนึ่ง กล่าวคือ ฝ่ายที่สนับสนุนศาสนาซึ่งเป็นแรงศรัทธาอันหยั่งรากฝังลึกมาช้านานในสังคม (สมภารกร่างและดอน คามิลโล) กับฝ่ายคอมมิวนิสต์ที่ชูนโยบายความเสมอภาคทางชนชั้นในสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำ (สหายแก้วนและเป็ปโปเน) อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างระหว่างศาสนาคริสต์กับศาสนาพุทธ รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่หล่อหลอมสมาชิกในสังคมซึ่งตั้งอยู่คนละภาคพื้นทวีปที่แตกต่างกันนี้ทำให้ผลงานทั้งสองเรื่องมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แม้จะมีการดำเนินเรื่องอยู่ในเค้าโครงที่คล้ายคลึงกันก็ตาม

อนึ่ง การต่อสู้ชิงไหวพริบระหว่างดอน คามิลโล ตัวแทนของคริสต์ศาสนาที่ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์กับเป็ปโปเน นักการเมืองท้องถิ่น

ผู้สังกัดพรรคคอมมิวนิสต์ที่ปรากฏใน *โลกใบเล็กของดอน คามิลโล* นั้นเป็นการต่อสู้ที่อยู่บนระนาบเดียวกัน ทั้งสองฝ่ายต่างมีสถานะเป็นพรรคการเมืองดังที่สังคมนิไตเลียนในสมัยนั้นมีการดำเนินการของพรรคคริสเตียนเดโมแครต (DC - Democrazia Cristiana) กับพรรคคอมมิวนิสต์อยู่ก่อนแล้ว ทั้งนี้แม้ว่าดอน คามิลโลจะมีได้เป็นนักการเมืองและไม่ได้สังกัดพรรคการเมืองก็ตาม แต่ผู้อ่านก็รับรู้ถึงการดำรงอยู่ของพรรคคริสเตียนเดโมแครตว่าเป็นฝ่ายเดียวกับดอน คามิลโล³²

ในยุคนั้น พรรคคอมมิวนิสต์ในอิตาลีมีอิทธิพลอย่างมาก เนื่องด้วยจำนวนสมาชิกพรรคที่มีกว่า 2 ล้านคน ซึ่งถือว่าเป็นพรรคคอมมิวนิสต์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก หากไม่นับจีนและรัสเซีย ทั้งนี้สมาชิกของพรรคพบมากที่สุดในแคว้นเอมิเลีย-โรมัญญา (Emilia Romagna) ซึ่งเป็นบ้านเกิดของกวาเรสกี นอกจากนี้ คนนิไตเลียนจำนวนมากไม่น้อย รวมถึงเหล่าปัญญาชนหันมานิยมและสนับสนุนลัทธิคอมมิวนิสต์ เพราะเชื่อว่าฝ่ายซ้ายจะสามารถจัดปัญหาความยากจนและทำลายระบบบอริสทธิ์ของพวกเขาได้³³ ดังนั้น ใน *โลกใบเล็กของดอน คามิลโล* ผู้อ่านจะมองเห็นภาพความขัดแย้งทางการเมืองอย่างดุเดือดและสภาพสังคมของอิตาลีจากการบรรยายของผู้ประพันธ์ที่มีชีวิตและมีประสบการณ์ตรงในช่วงเวลาดังกล่าว กวาเรสกี ผู้ซึ่งต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ได้นำเสนอภาพ “ศัตรู” ของเขาด้วยภาพของกลุ่มคนที่โง่เขลา เชื่อและรับคำสั่งมาปฏิบัติอย่างไม่รู้จักมักใช้การประท้วงเมื่อไม่ได้ตั้งใจและใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา เช่นในเรื่องสั้นตอน “จิตรกร” หรือ “Il pittore” (อิล ปิตตอเร) เป็ไปเนต้องการใช้การประท้วงเพื่อแก้ปัญหา เขาจึงออกคำสั่งให้ทุกอย่างหยุดดำเนินงานทั้งหมด ซึ่งรวมถึงหอนาฬิกาที่ต้องหยุดทำงานด้วย “ฉันไม่สนใจการพิพากษาของพวกเขาหรอก (...) นาฬิกานั้นต้องหยุดเดินไม่เช่นนั้น ฉันจะหยุดมันเองด้วยปืนอัตโนมัติ”³⁴ ทั้งนี้ กวาเรสกีได้ถ่ายทอดผลงานชิ้นนี้ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ตัวละครไม่มีความซับซ้อน โคร่งเรื่องก็เป็นเรื่องราวที่ผู้อ่านสามารถคาดเดาได้ นอกจากนี้ เขายังใช้

กลวิธีในการเล่าเรื่องด้วยอารมณ์ขันและการเสียดสีซึ่งเป็นที่ถูกใจผู้อ่านอย่างมาก แต่กลับไม่สร้างความประทับใจต่อบรรดานักวิจารณ์วรรณกรรมทั้งหลายที่ดูถูกผลงานของเขาว่าไม่สมควรได้รับการยอมรับว่าเป็น “วรรณกรรม”³⁵

ในขณะที่ใน *ไม้แดง* การต่อต้านคอมมิวนิสต์จะเป็นการต่อสู้กับความวิตกกังวล (paranoia and anxieties)³⁶ ลัทธิคอมมิวนิสต์ได้รับการบรรยายว่าเป็นแนวคิดใหม่ที่เข้ามาคุกคามสังคมที่ทุกคนต่างถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ยึดมั่นในพุทธศาสนา และรักษาสืบทอดจารีตประเพณีที่มีมาแต่บรรพบุรุษ ดังที่สังเกตได้จากการใช้คำบรรยายถึงนายแก้วและแนวคิดคอมมิวนิสต์ว่า “นอกรีต นอกรอบ” ลัทธิคอมมิวนิสต์ใน *ไม้แดง* เปรียบเสมือนของใหม่อันแปลกปลอมที่เข้ามาแทรกแซงสังคมอันดั้งเดิมของไทยซึ่งต่างจากลัทธิคอมมิวนิสต์ในอิตาลีที่ดำรงอยู่ในสังคมในสถานะพรรคการเมือง ด้วยเหตุนี้ การนำเสนอสังคมที่อ้างอิงกับพุทธศาสนาเช่นชุมชนไม้แดงจึงอยู่คนละระนาบกันกับลัทธิคอมมิวนิสต์ มิได้เป็นการต่อสู้ในสถานะพรรคการเมืองสองพรรคดังเช่นใน *โลกใบเล็กของคน คาบิลโล* ทั้งยังมีการยกระดับพุทธศาสนาและวิถีไทยแบบเดิมที่อ้างอิงกับพุทธศาสนานั้นให้อยู่เหนือแนวคิดคอมมิวนิสต์ที่นายแก้วรับเอามาเผยแพร่ในชุมชนไม้แดงแห่งนี้ โดยสังเกตได้จากวิธีคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ในเรื่อง ตัวอย่างหนึ่งที่แสดงออกถึงการยกย่องพุทธศาสนาอย่างชัดเจนคือตอน “พระเบี้ยว” ซึ่งกล่าวถึงรูปเคารพทางศาสนาที่น่าเกลียดจนสมภารกร่างต้องการกำจัดทิ้ง เช่นเดียวกับตอนหนึ่งในเรื่อง “ปฏิบัติการซาน บาบิลา” หรือ “Operazione San Babila” (โอเปราซิออเน ซาน บาบิลา) ที่กล่าวถึงรูปปั้นซานบาบิลา (S. Babila) ที่ขวางหุขวางตาดอน คาบิลโล เพราะเป็นรูปเคารพเก่าแก่ที่มีขนาดใหญ่และสูญเสียความสวยงามตามกาลเวลาไปแล้ว จนดอน คาบิลโล ต้องหาทางกำจัดรูปปั้นนี้ โดยการนำไปทิ้งในแม่น้ำ ทว่า ในเรื่องเล่าของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ได้ปรับเปลี่ยนสาระสำคัญให้พระพุทธรูปที่น่าเกลียดหรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่าพระเบี้ยวองค์นี้

เมื่อถูกทำลายกลายเป็นเพียงเศษปูนแล้วกลับปรากฏว่ามีพระพุทธรูปนาถองค์งามอยู่ภายใน พระเบ็ญจทำหน้าที่เป็นพระพุทธรูปปูนที่หุ้มและปกป้องพระพุทธรูปนาถองค์งามอายุกว่าสามร้อยปีเอาไว้ โดยที่สมภารกร่างไม่เคยล่วงรู้มาก่อน การปรับเปลี่ยนเนื้อเรื่องให้เกิดปาฏิหาริย์เช่นนี้แสดงให้เห็นการยกย่องเชิดชูคุณความดีหรือความศักดิ์สิทธิ์ของพุทธศาสนาที่อยู่สูงเหนือสิ่งอื่นใด ทั้งยังเป็นสิ่งที่แต่ละต้องและหลบหลู่ไม่ได้ นอกจากนี้ ยังพบว่าเรื่องสั้นตอน “พระเบ็ญจ” น่าจะดัดแปลงมาจากเรื่อง “พระแม่อัปลักษณ์” หรือ “La Madonna Brutta” (ลา มาดอนนา บรุตตา) ซึ่งเป็นรูปปั้นพระแม่มาเรียที่ทำจากดินเผาและมีการทาสีทับอย่างไร้ศิลปะจนดูอัปลักษณ์ ปราศจากความงดงาม แม้จะมีหลักฐานว่ารูปปั้นนี้ถูกสร้างขึ้นตั้งแต่ปี 1693 แต่ตอน คามิลโลหาได้ใส่ใจไม่ พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าจึงได้ทรงชี้แนะและตรัสกับตอน คามิลโลว่า “ความงามที่แท้จริง มิได้อยู่ที่ใบหน้า เพราะอย่างไร ความงามภายนอกนั้นย่อมดับสลายตามธรรมชาติ แต่สิ่งที่ยังคงงามอย่างแท้จริงนั้น คือสิ่งที่ดำรงได้ตลอดกาล ไม่สูญสลายไปกับสภาพภายนอกดังนั้น ความงามของพระมารดาของพระผู้เป็นเจ้า ก็คือความงามที่จิตวิญญาณของพระองค์ ซึ่งไม่มีวันเสื่อมเสียหรือเน่าเปื่อย” อย่างไรก็ตามศิลปะหลงจ่อมคือวันยังมุ่งมั่นที่จะกำจัดรูปปั้นอันอัปลักษณ์นี้ให้ได้ เขาวางแผนให้ใช้รถบรรทุกที่มีปัญหาเรื่องคลัตช์แห่พระแม่อัปลักษณ์ไปรอบเมืองโดยให้ผ่านเส้นทางที่ขรุขระและเต็มไปด้วยหินกรวด และในที่สุดแผนการของเขาก็สำเร็จตั้งใจหมาย กล่าวคือ พระแม่อัปลักษณ์ตกลงมาแตกกระจาย แต่สิ่งที่สร้างความประหลาดใจให้แก่ทุกคน ก็คือภายใต้ดินเผาอัปลักษณ์นั้น ยังมีพระแม่องค์เล็กซึ่งทำจากเงินซ่อนอยู่ภายใน ทั้งนี้ พระแม่อัปลักษณ์ก็ทำหน้าที่เดียวกันกับพระเบ็ญจในการปกป้องพระแม่องค์งามวิจิตรนี้ให้พ้นจากมือของหมูโจร

เรื่องสั้นอีกตอนที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ได้ดัดแปลงจากผลงานของ กวาเรสกี ได้แก่ ตอน “วัตุนิยมประยุกต์”³⁷ ซึ่งได้เค้าโครงเรื่องจากตอน “จักรยาน” หรือ “La bicicletta” (ลา บิซิเคลตตา) สองเรื่องนี้มี

ความคล้ายกันตรงที่สมภารกร่างและดอน คามิลโล ถูกโจรขโมยพาหนะคู่กายไป ซึ่งก็คือเรือของสมภารกร่างและจักรยานของดอน คามิลโล ทั้งนี้ในตอนจบ สมภารกร่างได้ให้อภัยนายพันและซึกซวนให้มาทำงานซ่อมหอรบซึ่งที่วัด ส่วนดอน คามิลโลก็ไม่ถือโทษโจรขโมยจักรยาน และยังได้ชวนให้มาทำงานเป็นคนตีระฆังที่โบสถ์ด้วย

เรื่องสั้นคู่เหมือนคู่ต่อมา ได้แก่ ตอน “สาสน์สีแดง”³⁸ และตอน “จดหมาย” หรือ “La lettera” (ลา เล็ตเตรา) เรื่องสั้นสองเรื่องนี้เล่าถึงจดหมายที่สมภารกร่างและดอน คามิลโลเขียนขึ้นเพื่อลงให้นายแคว่นและเป็ปโปเนเชื่อว่าตนได้ถูกรับเลือกให้เดินทางไปทำงานที่สหภาพโซเวียต ซึ่งตอนจบก็มีการส่งจดหมายอีกฉบับเพื่อแจ้งว่าแผนการดังกล่าวจำเป็นต้องถูกระงับและทั้งสองคนไม่ต้องออกเดินทางแล้ว

นอกจากนี้ ในตอน “ผิดสี”³⁹ พบว่ามีความคล้ายคลึงกับตอน “ลูกลับ” หรือ “Il figlio clandestino” (อิล ฟิโย คลันเดสติโน) กล่าวคือทั้งสองตอนได้บรรยายการสนทนาระหว่างหลวงพ่อบุรุษประธาณกับสมภารกร่าง และพระผู้เป็นเจ้าของดอน คามิลโล ในเรื่องความวุ่นวายของโลกที่มีมนุษย์เป็นผู้สร้างปัญหา ซึ่งในตอนนี้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ได้ปรับเปลี่ยนเรื่องใหม่ กล่าวคือ ใน **ไผ่แดง** แคว่นรู้สึกอับอายที่เจ้ากึ่งน้องชายที่นำสาวเอาไปเลี้ยงตั้งแต่เด็กได้บวชเป็นพระ เป็นมหาห้ำพระโยค แต่ในตอน “ลูกลับ” อิล บรูสโก (Il Brusco) ซึ่งเป็นลูกน้องของเป็ปโปเน มาปรับทุกข์กับดอน คามิลโลเรื่องที่ดินมีลูกชายที่ยกให้น้องสาวไปเลี้ยงเป็นลูกนั้น ก็บวชเป็นพระเช่นกัน

อนึ่ง การยกย่องความดีงามของสังคมแบบเก่าอันผูกพันแน่นแฟ้นกับพุทธศาสนา ก่อนที่ลัทธิคอมมิวนิสต์จะเข้ามาแทรกแซงนั้น ยังปรากฏให้เห็นในบท “เสียงระฆัง”⁴⁰ ที่ชาวบ้านไผ่แดงเผชิญอุทกภัยซึ่งไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนด้วย เมื่อสมภารปรึกษานายแคว่นเพื่อหาวิธีป้องกันปัญหาน้ำท่วม สมภารก็ได้รับคำตอบกลับมาจาก “เรื่องนี้มันอยู่นอกอำนาจของฉัน ฉันช่วยใครไม่ได้ ถ้าเป็นเรื่องปัญหาของสังคมก็ไป

อีกอย่างหนึ่ง”⁴¹ สมภารกร่างจึงต้องจัดการปัญหาเพียงลำพัง ด้วยการให้กำนันเจิมปาวประกาศให้ชาวบ้านเก็บของจำเป็นขึ้นไปอยู่ที่สูง จนกว่าน้ำจะลด ขณะที่ตัวสมภารกลับไม่ยอมทิ้งวัดไปไหนแม้ว่าน้ำจะท่วมกุฏิอยู่ครึ่งหลังแล้วก็ตาม การบรรยายในบทนี้ฉายให้เห็นภาพพุทธคุณที่เป็นหลักความดีงามอยู่คู่สังคมไทยมาช้านานผ่านเสียงระฆังของวัดไผ่แดง

“เสียงระฆังนั้นเป็นเครื่องเตือนใจให้รำลึกถึงคุณพระ นิกถึงคำสั่งสอนของพระบรมศาสดา นิกถึงชีวิตส่วนรวม ของบางไผ่แดงที่เคยรวมกันโดยใกล้ชิดในบุญกิริยาต่าง ๆ ที่เคยทำมาที่วัด บางคนเมื่อได้ยินเสียงระฆังก็ยกมือไหว้ อาราธนาคุณพระให้คุ้มกันภัยพิบัติ บางคนที่นั่งอยู่ อย่างสงบก็ยกมือขึ้นประนมสวดมนต์ เสียงระฆังที่ลอย มากระทบโสตคนทั้งปวงนั้นเป็นสัญญาณเตือนใจให้ ระลึกถึงความผูกพันที่ต่างคนมีอยู่ต่อกันในทางสายโลหิต และในทางศาสนา เป็นเครื่องปลอบใจในยามที่บังเกิด ภัยอันตรายเป็นส่วนรวม เป็นเครื่องหมายแสดงว่า ตราบไคที่เสียงระฆังที่วัดไผ่แดงนั้นยังดังอยู่ บางไผ่แดง นั้นเองก็ยังไม่สิ้น (...) เพราะตราบไคที่สมภารกร่างยังไม่ ทิ้งวัด ชีวิตของไผ่แดงก็ยังคงดำเนินไปในลักษณะที่มี คุลยภาพ มีความดีเป็นเครื่องถ่วงความชั่ว มีความมั่นคง ในทางใจอันเกิดจากศรัทธาและความรู้สึกบาปบุญ คุณโทษ”⁴²

ตัวอย่างข้างต้นที่คัดมาจากตัวบทนวนิยายเรื่อง *ไผ่แดง* นั้น แสดงให้เห็นว่าพุทธศาสนาซึ่งอยู่เคียงคู่กับสังคมไทยมาแต่เดิมนั้นเป็น “ของจริง” ที่สามารถช่วยขจัดปัดเป่าและบรรเทาความทุกข์ในยามที่ เกิดภัยพิบัติหรือเรื่องทุกข์เชิงใจได้ ในขณะที่ “ของใหม่” อย่างลัทธิ คอมมิวนิสต์นั้นมีเพียงหลักการที่ฟังดูดีแต่ยังนำมาปฏิบัติใช้จริงไม่ได้ ในยามเผชิญภัย ลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นเพียงสิ่งที่เข้ามาบ่อนเซาะ

ความรุ่มเย็นเป็นสุขของสังคมเดิมนั้น ซึ่งเรื่องสั้นตอน “เสียงระฆัง” นี้ น่าจะตัดแปลงจากโครงเรื่องของเรื่องสั้นตอน “ฝนข้างตึกหนัก” หรือ “Come pioveva” (โคเมะ ปิโอเววา) และตอน “ระฆัง” หรือ “La campana” (ลา คัมปานา) เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องนี้ได้เล่าเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ที่ทำให้คนทั้งหมดในบ้านต้องพากันอพยพหนี และยังได้นำเสนอการใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหาของตอน คามิลโลอีกด้วย กล่าวคือ เขาได้สั่งการให้ทุกคนในหมู่บ้านขนข้าวของและนำสัตว์เลี้ยงไปหลบภัยบนภูเขาจนทุกคนปลอดภัย ส่วนตัวตอน คามิลโลนั้นไม่ยอมทิ้งโบสถ์และพระผู้เป็นเจ้าของไปไหน ในฉากหนึ่ง เขานึกขึ้นได้ว่าวันนั้นคือวันอาทิตย์ ตอน คามิลโลจึงตีระฆังเพื่อแจ้งให้บรรดาชาวบ้านบนเขาทราบเวลาที่ต้องประกอบพิธีมิสซาตอน 11 นาฬิกา และภาพที่กวาระสกีได้บรรยายไว้ในตอนนี้ก็คือ “*Le donne giunsero le mani e gli uomini si tolsero il cappello*” <<พวกผู้หญิงนำมือมาประสานกัน ส่วนผู้ชายถอดหมวก>> จากตัวอย่างของเรื่องสั้นทั้งสามตอนข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าจะ เป็นพุทธศาสนาหรือคริสตศาสนา สถาบันศาสนา มีบทบาทและมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์อย่างเหลือคณานอกจากศาสนาจะทำหน้าที่กล่อมเกลาและสั่งสอนให้คนเป็นคนดีแล้ว ศาสนายังเป็นที่พึ่งและเป็นที่บรรเทาทุกข์ให้ทุกคนที่ประสบปัญหาหรือเดือดร้อนเสมอ โดยไม่เลือกว่าผู้นั้นจะเป็นใครหรือมีฐานะใด ผู้ประพันธ์ทั้งสองท่านซึ่งมีความศรัทธาต่อพระพุทธเจ้าและพระผู้เป็นเจ้าของได้ใช้รูปแทน คือ “หลวงพ่อพระประธานพุดได้” กับ “พระผู้เป็นเจ้าของพุดได้” เป็นสัญลักษณ์เพื่อแสดงว่า ไม่ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร สถาบันศาสนาจะยังคงอยู่กับมวลมนุษย์ไม่เปลี่ยนแปลง

นอกจากนี้ใน **ไผ่แดง** ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ยังต่อยอดคำกล่าวข้างต้น ด้วยการเขียนตอนพิเศษชื่อ “กลับไปเยี่ยมไผ่แดงกันอีกครั้ง (Red Bamboo Revisited)” ในวาระครบรอบ 36 ปีของหนังสือพิมพ์สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ว่าหลังจากเวลาผ่านไป 35 ปี บ้านไผ่แดงก็มีความเจริญทางสาธารณูปโภคมากขึ้น ลัทธิคอมมิวนิสต์ของนายแก้ว

ที่ถูกขนานนามว่าเป็น “ภัยอันตราย” ก็ถูกกำราบไปแล้วตามกาลเวลาที่ล่วงเลย อย่างไรก็ตาม ในตอนพิเศษที่ผู้เขียนบทความกล่าวถึงนี้ แม้นายแคว่นและพวกจะไม่อาจมีบทบาทที่เป็นภัยร้ายต่อหมู่บ้านไผ่แดงอีกต่อไป เพราะแม้จะยังไม่ตาย แต่ร่างกายของนายแคว่นนั้น “แขนขามันตายไปข้างหนึ่ง ปากเปี้ยว พูดไม้เป็นค้ำคน มีคนเขาวัวมันเป็นอัมพฤกษ์...”⁴³ และ “ลัทธิอะไรของมันนั่นก็แก่และหมดเรี่ยวแรงเต็มทีแล้ว”⁴⁴ ส่วนสหายนคนอื่น พรรคพวกของแคว่นนั้น บ้างก็ตาย บ้างก็ป่วย บ้างก็อพยพย้ายไปอยู่ที่อื่น ที่พอจะมีกำลังคือไอ้ถ่ม ซึ่งก็กลายเป็นนายทุนเก็งกำไรวางแผนจะซื้อที่ดินในไผ่แดงเพื่อทำเป็นหมู่บ้านจัดสรรภัยของหมู่บ้านไผ่แดงจึงมิใช่ภัยคอมมิวนิสต์อีกต่อไป แต่เป็นภัยทุนนิยม ซึ่งมีตัวแทนคือ คนร่ำรวย คนที่มาจากกรุงเทพฯ ซึ่งก็เลเสหนาและไม่มีศีลสัตย์ เมื่อเผชิญภัยชนิดใหม่นี้ บ้านไผ่แดงยังจะเป็นสุขสงบต่อไปได้หรือ เพราะแม้สมภารกร่างซึ่งเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาและความเป็นไทยดั้งเดิมตามขนบธรรมเนียม ประเพณี จะประกาศแก่พระประธานว่าจะต่อสู้กับภัยชนิดใหม่ที่คุกคามเข้ามา “เป็นตายผมก็ไม่ยอม หลวงพ่ออย่าห่วงไปเลยครับ”⁴⁵ แต่ดูเหมือนว่าสมภารนี้อาจเป็นหลักของหมู่บ้านได้อย่างเข้มแข็งดังแต่ก่อน เพราะชาวบ้านมิได้เชื่อฟังสมภารกร่างเหมือนเมื่อครั้งสู้ภัยคอมมิวนิสต์ของนายแคว่น “ชาวไร่ชาวนาไม่เคยได้เงินมากขนาดนี้ พอได้เข้าก็ซึกจะสุรุษสุร่าย ซื้อโทรทัศน์ ซื้อตู้เย็น ซื้อรถจักรยานเครื่องให้ลูก และอะไรต่ออะไร ที่ดูเหมือนจะไม่จำเป็นทั้งนั้น” ในสายตาของชาวบ้าน สมภารกร่างอาจเป็นคนรุ่นเก่า คิดไม่ทันสังคมที่ก้าวเปลี่ยนไป ใช่แต่เท่านั้น ตัวสมภารเองก็เสื่อมไป ทั้งสภาพร่างกายและสติปัญญา เพราะแค่สวดพระคาถาสัมพุทธะก็หลงลืมจำไม่ได้ ไร้ทั้งผู้เคารพ และผู้สนับสนุน เป็นเพียงพระสงฆ์ชราภาพนั่งอยู่รูปเดียวในโบสถ์ “บางทีสมภารก็อมยิ้ม บางทีสมภารก็หัวเราะเบา ๆ บางทีสมภารก็ตีหน้าบึ้งแล้วก็นั่งสั่นหัว”⁴⁶ ขวนให้คิดและวิตกว่า สมภารกร่างแห่งอดีตอันเรื่องรอง จะกลายเป็นเพียงความคิดอนุรักษนิยมที่นับวันรุ่งแต่จะอ่อนแรง อ่อนสติปัญญา ยากจะต่อต้านภัยชนิดใหม่จากกระแสพัฒนาทุนนิยมในสังคมที่เปลี่ยนไปได้

ในขณะที่ใน *โลกใบเล็กของคน คามิลโล* ในตอน “ปรัชญาชนบท” หรือ “Filosofia campestre” (ฟิลโซเฟีย คัมเปสเตร) พระผู้เป็นเจ้าของแสดงทรรศนะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของโลกและความเชื่อในพระเจ้าของคริสตศาสนิกชนอย่างเข้าพระทัยว่า “(...)มนุษย์พยายามตามหาความยุติธรรมในโลกอย่างบ้าคลั่ง เพราะพวกเขาสิ้นศรัทธาต่อความยุติธรรมของพระผู้เป็นเจ้า พวกเขาพยายามไขว่คว้าหาความสุขความละดวกสบายในโลกอย่างบ้าคลั่ง เพราะพวกเขาไม่เชื่อในรางวัลจากพระผู้เป็นเจ้า ดังนั้น มนุษย์ทั้งหลายจึงเชื่อเฉพาะสิ่งที่เขาล้มผัสและมองเห็นเท่านั้น สำหรับพวกเขาแล้ว เครื่องยนต์ที่บินได้ก็คือเทวดาจากนรกที่อยู่ในดินแดนนรกบนดินแห่งนี้ นรกที่พวกเขาพยายามจะทำให้กลายเป็นสวรรค์ให้ได้ แต่ก็ล้มเหลว และก็เพราะวัฒนธรรมหรือความก้าวหน้าที่มากเกินไปนี้เอง ที่นำพาพวกเขาไปสู่ความไม่รู้ (ignorance)”⁴⁷

นอกจากมิติทางการเมืองแล้ว การนำเอาเค้าโครงบางตอนมาขยายความเพิ่มหรือเปลี่ยนการคลี่คลายปมของบทนั้น ๆ ยังสัมพันธ์กับบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกันระหว่างไทยกับอิตาลีอีกด้วย ดังเช่นตอน “ความรักแห่งเสรีชนไม่มีพรมแดน”⁴⁸ ที่นางทิพย์ ลูกสาวของตาเท็มออกอุบายหลอกพ่อของตน ผู้ซึ่งไม่เห็นด้วยกับลัทธิคอมมิวนิสต์ว่าตั้งครุภักดิ์เพื่อจะได้แต่งงานกับเจ้าเทียม สหายร่วมอุดมการณ์คนหนึ่งของนายแก้ว ซึ่งเป็นการปรับเนื้อเรื่องจากตอน “ฟาดก่อนแต่ง” หรือ “Legnate matrimoniali” (เล็ญญาเต มาตริมอเนียลิ) ที่ให้เปาลินา (Paolina) โภกกิล ร็อกกิ (Il Rocchi) ผู้เป็นพ่อว่าตัวเองกำลังตั้งครุภักดิ์กับอิล ฟัลเก็ตโต (Il Falchetto) ลูกน้องร่วมอุดมการณ์ของเป็โปไปเน ทั้งนี้ หล่อนได้ยื่นคำขาดว่าตนและอิล ฟัลเก็ตโต ต้องแต่งงานในโบสถ์เท่านั้น ซึ่งเมื่อตอน คามิลโลได้ทราบเจตจำนงของเปาลินาแล้วถึงกับเอ่ยปากชื่นชมว่าอิล ร็อกกิโชคดีมากที่มีลูกสาวที่มีศีลธรรมจรรยา (sani principi) เช่นนี้ ดังนั้น อิล ร็อกกิไม่ควรหุบตีลูก แต่ควรภาคภูมิใจที่มีลูกคิดถูก คิดเป็นเช่นนี้ เช่นเดียวกันกับนางทิพย์ที่ขอให้เจ้าเทียม

จัดงานแต่งงานตามประเพณีไทย “มีสวดมนต์ตั้งบาตรน้ำมนต์ มีขันหมากแล้วที่เทียบกับขันใส่บาตร เลี้ยงพระ (...)”⁴⁹ ทั้งนี้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ต้องการใช้ตัวอย่างของนางทิพย์เพื่อถ่ายทอดคำสอนของไทยที่สืบทอดกันมาว่า “อย่าชิงสุกก่อนห่าม” และ “เป็นผู้หญิงต้องรักนวลสงวนตัว” ดังนั้น การตั้งครุฑของนางทิพย์และเปาลินาจึงเป็นเพียงกลอุบายที่สร้างขึ้น มาเพื่อให้บรรลุความปรารถนาที่จะแต่งงานกับชายผู้เป็นที่รักเท่านั้น

การต่อต้านแนวคิดคอมมิวนิสต์ที่ต่างกันในนวนิยายทั้งสอง เรื่องดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นนำไปสู่การสร้างตัวละครซึ่งเป็นตัวแทนของลัทธิคอมมิวนิสต์ในเชิงเสียดสีวัลลือที่แตกต่างกันด้วย กล่าวคือ ใน *โลกใบเล็กของดอน คามิลโล* ตัวละครเป็ปโปเนถูกสร้างให้มีจุดอ่อน เรื่องความบกพร่องในการอ่านออกเขียนได้และการสะกดคำ เพราะจบแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (Terza elementare) ความไม่รู้หนังสือของเป็ปโปเน ถูกนำมาใช้เป็นเรื่องขบขันและแสดงภาพลักษณ์ตรงข้ามกับดอน คามิลโลซึ่งเป็นผู้มีความรู้เหนือกว่า ดอน คามิลโลนำปมด้อยของเป็ปโปเนนี้มาเหยียดหยันในเชิงน่าขบขันอยู่บ่อยครั้ง อย่างเช่นตอน “โรงเรียนภาคค่ำ” หรือ “Scuola serale” (สกวอลลา เซราเล) เขาได้แสดงความไม่พอใจที่เป็ปโปเนได้รับเลือกให้เป็นนายกเทศมนตรี “ผมทนไม่ได้หรอกที่คนอย่างเป็ปโปเนและสมาชิกสภาที่ได้รับเลือกมา จะมีแค่สองคนเท่านั้นที่อ่านเขียนหนังสือถูกต้อง”⁵⁰ แต่ใน *ไฟแดง* นายแคว่น แก่นก่าจร ตัวแทนฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเรื่องเป็นผู้รู้หนังสือซึ่งได้รับการศึกษาจากเมืองหลวง “เพราะเหตุว่านายแคว่นเคยไปเรียนหนังสือที่กรุงเทพฯ เขาจึงติดตามอ่านหนังสือที่มาจากกรุงเทพฯ โดยมีลดละชั้นบนของบ้านของเขากองเต็มไปด้วยหนังสือต่าง ๆ ทั้งหนังสือพิมพ์ รายวัน รายสัปดาห์ รายบักษ์ และรายเดือน”⁵¹ การที่ตัวละครแคว่นถูกสร้างให้เป็นผู้มีการศึกษานั้นอาจอนุมานได้ว่าแนวคิดคอมมิวนิสต์เป็นของนำเข้ามาจากต่างชาติ คนที่ฝึกฝนลัทธิคอมมิวนิสต์ถูกเรียกว่า “พวกหัวก้าวหน้า” เพราะฉะนั้น การเหยียดหยันเรื่องความไม่รู้หนังสือ เช่นที่ดอน คามิลโลกระทำต่อเป็ปโปเนจึงใช้ไม่ได้ในบริบทสังคมไทย

การเสียดสียั่วล้อผู้ฝึกฝนลัทธิคอมมิวนิสต์ใน *ไม้แดง* จึงปรากฏในรูปของ ผู้ที่รู้ไม่จริง สักแต่ท่องจำทฤษฎีมาเผยแพร่โดยไม่เข้าใจแก่นแท้และไม่ คำนิยามแนวคิดทางการเมืองดังกล่าวนั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้ เข้ากับสังคมไทยได้หรือไม่ นอกจากนี้ นายแคว่นยังถูกเสนอภาพให้เป็น ตัวละครที่ยึดมั่นหลักการหรือทฤษฎีมากเกินไปจนเหตุโดยไม่รู้จักปรับตัวตาม สถานการณ์ดังกรณีที่แก้ว ลูกชายคนเดียวของเขาถูกตะปูตำทำงานเป็น บาดทะยักในตอน “สังคมเป็นบาดทะยัก”⁵² ขณะกำลังวิ่งเล่นที่ลานบ้าน เหมือนอย่างเคย แม้ว่าแก้วจะเจ็บหนักแต่นายแคว่นก็ไม่คิดจะพา ลูกชายไปหาหมอเพราะที่หมู่บ้านไม้แดงไม่มีโรงพยาบาล สถานพยาบาล ที่ใกล้ที่สุดคือสุขศาลาในอำเภอซึ่งอยู่ไกลออกไป แคว่นเอาแต่พร่ำ พรรณนาถึงความไม่เป็นธรรมและความเหลื่อมล้ำในสังคมที่รังแก คนยากจน ทั้งยังประกาศว่า ตนยอมเสียลูก ดีกว่าสูญเสียระติภูมิของ พวกตน คำประกาศข้างต้นของแคว่นแสดงอุดมการณ์ทางการเมือง อย่างหนักแน่นแต่กลับละเลยหน้าที่พ่อที่พึงปฏิบัติต่อลูก ลักษณะเช่นนี้ แสดงให้เห็นการเสียดสีโดยขยายภาพผู้คลั่งไคล้ลัทธิคอมมิวนิสต์ให้ สุดโต่ง (exaggerate) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่พร่ำพรรณนาออกมาจาก ปากนั้นเป็นเพียงคำพูดไร้สาระที่ไม่สามารถปฏิบัติใช้ในชีวิตจริงได้ ท้ายที่สุดแล้ว อาการของแก้วก็ได้รับการรักษา เนื่องจากสมภารกร่าง บุกมาพาตัวเด็กชายไปพบแพทย์ที่สุขศาลาในอำเภอ ซึ่งเป็นการกระทำ ที่ให้ภาพตรงข้ามกับนายแคว่น โดยแสดงให้เห็นว่าสมภารกร่างคือ ผู้คลี่คลายปัญหาและเป็นที่พึ่งของคนในชุมชน อย่างไรก็ตาม ใน *โลกใบ เล็กของคนคามิลโล* เป็ปโปเนแสดงบทบาทหน้าที่ของพ่อได้อย่าง ประทับใจ เช่น ตอน “พิธีศีลจุ่ม” หรือ “Il battesimo” (อิล บัตเตสิโม) เป็ปโปเนยอมทิ้งอุดมการณ์ของตนชั่วคราว เพื่อขอให้ดอน คามิลโล ประกอบพิธีล้างบาปและตั้งชื่อให้ลูก จนในที่สุดลูกชายของเขาก็มีชื่อ ว่า ลิเบโร คามิลโล เลนิน (Liberio, Camillo, Lenin)⁵³ ตามคำแนะนำ ของดอน คามิลโล และในตอน “รถเหาะ” หรือ “La <<volante>>” (ลา โวลันเต) กวารเรสกี้ก็ได้บรรยายเหตุการณ์ตอนที่ลูกชายของเป็ปโปเน

ถูกตะปูขึ้นสนิมตำเท้า และตอน คามิลโลบุกไปที่บ้านของเป็โปเน เพื่อเสนอการช่วยเหลือ แต่ฝ่ายเป็โปเนผู้เป็นพ่อกลับปฏิเสธการช่วยเหลือดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในที่สุด เด็กน้อยก็รอดชีวิตเพราะได้รถจักรยานยนต์ยี่ห้อ กุซซี (Guzzi) ที่วิ่งเร็วราวกับเหาะได้นำส่งเด็กน้อยไปที่โรงพยาบาลได้ทันเวลา

นอกจากนี้ พรหมแดนแบ่งแยกระหว่างฝ่าย “อาณาจักร” กับ “พุทธจักร” ใน *ไม่แดง* ยังมีความชัดเจนมากกว่าเส้นแบ่งระหว่างศาสนากับการเมือง⁵⁴ ใน *โลกใบเล็กของดอน คามิลโล* ความชัดเจนดังกล่าวอาจสืบเนื่องมาจากระเบียบวินัยที่สังฆต้องรักษาศีล 227 ข้อประการหนึ่ง และด้วยเหตุที่สังคมไทยไม่นับว่าการบ้านการเมืองเป็นกิจของสงฆ์ด้วยประการหนึ่ง ผู้อ่านจึงไม่เห็นภาพสมภารกร่างเก้งเรื่องบู๊เท่าดอน คามิลโล แม้ว่าเก้งเรื่องหมัดมวยมาก่อนถือเพศสมณะก็ตาม บ่อยครั้งที่สมภารกร่างไม่สามารถลงมือแก้ปัญหาเพียงลำพังอย่างดอน คามิลโลได้ แต่ต้องพึ่งพากำนันเจิม ตัวแทนอำนาจรัฐที่อยู่ฝ่ายอาณาจักร ดังเช่นเมื่อเกิดกรณีพิพาทเรื่องที่ดินทำกินหลังวัดไม่แดงระหว่างชาวบ้านที่นำโดยนายแคว่นกับนายทุนผู้อ้างกรรมสิทธิ์ในที่ดินผืนนี้ การคลี่คลายปมปัญหาในตอนนี้แบ่งเป็นสองส่วน คือส่วนของการสร้างขวัญกำลังใจให้ชาวบ้านป้องกันตัวเองซึ่งเป็นหน้าที่ของสมภารกร่างที่มอบสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเครื่องรางให้ชาวบ้านไว้ป้องกันตัว แต่ผู้ที่เข้ามาเป็นตัวกลางเจรจาให้ข้อพิพาทนี้ลุล่วงไปได้ด้วยดีคือกำนันเจิมกับนายอำเภอ ซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐบาลหรือฝั่งอาณาจักรที่ไม่ใช่กิจของสงฆ์ ในขณะที่การปะทะกันของฝ่ายศาสนากับฝ่ายการเมืองหรือพรรคคอมมิวนิสต์ใน *โลกใบเล็กของดอน คามิลโล* มีเพียงดอน คามิลโล กับเป็โปเนซึ่งเป็นตัวแทนลัทธิคอมมิวนิสต์เท่านั้น จึงกล่าวได้ว่าการสร้างตัวละครกำนันเจิมใน *ไม่แดง* เพิ่มเติมเข้ามาจากโครงเรื่องเดิมของวรรณกรรมอิตาเลียนนั้นก็เพื่อให้เข้ากับบริบทสังคมไทยพุทธด้วยเหตุผลทางข้อจำกัดของสงฆ์และพุทธศาสนาในสังคมไทย

ตัวอย่างที่ยกมาอธิบายเปรียบเทียบทั้งหมดข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการรับเอาอิทธิพลจากวรรณกรรมต่างประเทศเข้ามานั้นต้องมีการเลือกสรรสิ่งที่น่าสนใจได้และคัดทิ้งสิ่งที่ไม่ได้ ทั้งนี้ เมื่อผ่านกระบวนการดังกล่าว ยังต้องมีการปรับเปลี่ยนโครงเรื่อง ตัวละคร และการดำเนินเรื่องให้สอดคล้องกับบริบทสังคมที่มีความแตกต่างระหว่างศาสนา วัฒนธรรม และมิติทางการเมือง รวมทั้งต้องคำนึงถึงรสนิยมและจริตของผู้อ่านในแต่ละถิ่นที่อยู่ควบคู่กันไปด้วย

4. บทสรุป

ไผ่แดง แสดงให้เห็นอิทธิพลของวรรณกรรมที่สามารถข้ามชาติข้ามภาษา และข้ามวัฒนธรรมมาสอดคล้องกันได้ แต่ด้วยบริบททางสังคม วัฒนธรรม และศาสนาของแต่ละเชื้อชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน การนำโครงเรื่องและตัวละครมาใช้นั้นจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม ทั้งเพื่อให้สอดคล้องกับรสนิยมทางการเสพวรรณกรรมของผู้อ่าน และเพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียน⁵⁵ เช่น การเสียดสียั่วล้อวรรณกรรมแนวก้าวหน้า การปลดปล่อยความอัดอั้นตันใจที่ไม่สามารถแสดงออกได้อย่างตรงไปตรงมาในยามที่รัฐบาลเข้ามาจำกัดเสรีภาพในการเขียน ดังนั้น แม้ว่า *โลกใบเล็กของคน คาบิลโลก* กับ *ไผ่แดง* จะดำเนินเรื่องภายใต้เค้าโครงที่คล้ายคลึงกันและมีลักษณะเสียดสียั่วล้อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์เหมือนกัน แต่งานวรรณกรรมทั้งสองต่างมีลักษณะเฉพาะตัวซึ่งแสดงให้เห็นอัจฉริยภาพทางวรรณศิลป์ของนักประพันธ์ผู้ทรงคุณค่าและน่าจดจำที่มีชีวิตอยู่คนละมุมโลก

NOTES

- 1 *ไผ่แดง* เคยนำไปสร้างเป็นภาพยนตร์เมื่อปี พ.ศ. 2522 กำกับ การแสดงโดย เพิ่มพล เขยอรุณ และนำมาดัดแปลงเป็นละคร โทรทัศน์ 2 ครั้ง เมื่อปี พ.ศ. 2534 โดยช่อง 7 สี และครั้งล่าสุด เมื่อปี พ.ศ. 2562 ออกอากาศทางช่องไทยรัฐทีวี โดยมีณรงค์ ศิริสารสุนทร เป็นผู้กำกับการแสดง
- 2 “(...) even at the turn of the century the absolute monarchs of Siam, as the country was then called, realized they could not forever insulate their kingdom from the outside world. Bending with the wind, the princes who occupied all the leading positions under the absolute monarchy sent their numerous offspring to be educated abroad.” (Judy Stowe, “Obituary: Kukrit Pramoj,” *The Independent*, October 11, 1995, <http://www.independent.co.uk/news/people/obituary--kukrit-pramoj-1577030.html> (accessed on December 3, 2020).)
- 3 Saichol Satayanurak, *Kukrit and the Invention of “Thainess” Vol. 1*, (Matichon, 2007), 23. (In Thai)
- 4 “He founded a newspaper, *Liberty*, as a platform for criticizing those who had abolished the absolute monarchy, whom he regarded as corrupt and simply hungry for power.” (Stowe, “Obituary: Kukrit Pramoj.”)
- 5 นายสละ ลิขิตกุล ชักชวนให้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ร่วมก่อตั้งหนังสือพิมพ์ สยามรัฐ ขณะที่ท่านกำลังบวชเป็นพระอยู่ที่วัดบวรนิเวศวิหาร

- 6 อนึ่ง หากจะกล่าวถึงงานวรรณกรรมที่สะท้อนชีวิต ตัวตนและทัศนคติของศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ท่านนี้ *สี่แผ่นดิน* ถือเป็นผลงานชิ้นเอกที่นำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่แสดงภาพการเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยตามยุคสมัยในช่วง 4 รัชกาลได้อย่างเสมือนจริง ผ่านชีวิตของพลอย ตัวละครหลักของเรื่อง กล่าวได้ว่า ชีวิตของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์และพลอย มีความคล้ายกันอยู่หลายประการ กล่าวคือ ทั้งตัวผู้ประพันธ์และตัวละครอยู่ในตระกูลขุนนางและมีชีวิตในช่วง 4 รัชสมัยเหมือนกัน นอกจากนี้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์และพลอย ต่างเคยใช้ชีวิตช่วงหนึ่งในวัง ได้เรียนรู้ชีวิตและขนบธรรมเนียมชาววัง รวมถึงได้มีโอกาสพบและรับใช้เจ้านายฝ่ายในเช่นกัน ดังนั้น คำบรรยายต่าง ๆ ที่ผู้ประพันธ์ได้พรรณนาเกี่ยวกับชีวิตในราชสำนักนั้นล้วนเป็นเรื่องที่ผู้ประพันธ์ได้ประสบและสัมผัสด้วยตนเองในชีวิตจริง อนึ่ง ความเหมือนระหว่างผู้ประพันธ์และตัวละครอีกประการก็คือ ทั้ง ม.ร.ว. คึกฤทธิ์และพลอยมีความจงรักภักดีและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์เหนือสิ่งอื่นใดเหมือนกัน นอกจากนี้ ใน *สี่แผ่นดิน* ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ได้นำเสนอภาพของสยามในช่วงที่ต้องประสบกับ *“the first wave of an alien civilization in the form of western imperialism and in the process of selection, adapting and at times adopting those foreign elements to the traditional Thai ways of life.”* (“Appendix III – Anniversary of a Personality,” Bureau of International Cooperation, Ministry of Education, https://www.bic.moe.go.th/images/stories/pdf/Kukrit_Pramoj0001.pdf (accessed on December 15, 2020).) ซึ่งมีใช่แค่สังคมไทยเท่านั้นที่ใช้หลักการการเลือก การปรับ และการนำมาใช้อย่างเหมาะสม ม.ร.ว. คึกฤทธิ์เอง ก็ใช้หลักการดังกล่าวในการดำเนินชีวิตของท่านในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง

อยู่ตลอดเวลา รวมถึงในด้านการรังสรรค์งานวรรณกรรมของท่าน อีกด้วย

- 7 ทั้งนี้ ในปี ค.ศ. 1962 (พ.ศ. 2505) ม.ร.ว. คึกฤทธิ์เคยได้รับเชิญให้ร่วมแสดงในภาพยนตร์ฮอลลีวูดเรื่อง *The Ugly American* ในบทบาทนายกรัฐมนตรีนองประเทศซาร์คานท์ (Sarkhan) และในชีวิตจริง ท่านเคยกล่าวไว้ว่า ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนองมีไว้เพื่อเป็นข้าประชาชน ดังนั้น รัฐบาลที่มีท่านเป็นผู้นำจึงพยายามผลักดันและสนับสนุนนโยบายเพื่อก่อประโยชน์แก่ประชาชนเป็นหลัก เช่น บริการรถประจำทางฟรี การประกันราคาพืชผล นโยบายเงินผันสู่ชนบท การจัดตั้งสภาตำบลทั่วประเทศ และอีกหนึ่งผลงานที่นับเป็นคุณูปการสำคัญแก่ประเทศ คือ ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2518 ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ในฐานะนายกรัฐมนตรีแห่งประเทศไทยและนายโจวเอินไหล นายกรัฐมนตรีของสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ลงนามสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสองประเทศ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้คอมมิวนิสต์เข้ามาคุกคามประเทศไทยนั่นเอง
- 8 Indeed, he is the most translated Italian author of the twentieth century, with more than twenty-three million copies of anthologized Don Camillo stories sold worldwide. (Alan R. Perry, *The Don Camillo stories of Giovannino Guareschi: a humorist portrays the sacred* (University of Toronto Press, 2007), 16.)
- 9 เซซาเร ซาวัตตินี ประสบความสำเร็จในอาชีพนักเขียนบทภาพยนตร์ให้กับผู้กำกับที่มีชื่อเสียงหลายท่าน อาทิ เฟลลินี (Fellini) และเด ซิกา (De Sica)
- 10 Perry, *The Don Camillo stories of Giovannino Guareschi*, 26.

- 11 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อิตาลีได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบกษัตริย์มาเป็นระบบสาธารณรัฐด้วยการออกเสียงประชามติของประชาชน (Nibhon Debavalya, “Political Problems in Italy,” *Journal of Social Sciences* Vol. 6, No. 2 (1969): 75-86. (In Thai))
- 12 Perry, *The Don Camillo stories of Giovannino Guareschi*, 38.
- 13 อนึ่ง ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เองก็ได้แสดงความเห็นของตนเองเช่นกันเกี่ยวกับลัทธิคอมมิวนิสต์ในบทความหลายชิ้น เช่น “การต่อต้านคอมมิวนิสต์” (สยามรัฐ, 6 ตุลาคม 2495) และ “คอมมิวนิสต์ตัวจริง” (สยามรัฐ, 29 พฤศจิกายน 2496)
- 14 Perry, *The Don Camillo stories of Giovannino Guareschi*, 28.
- 15 “In quante lingue è stato tradotto Guareschi?,” *Repubblica*, [http://static.repubblica.it/parma/guareschi/fortuna.doc#:~:text=Sono%20state%20fatte%20traduzioni%20in,con%20Budda\)%20e%20un%20capopopolo](http://static.repubblica.it/parma/guareschi/fortuna.doc#:~:text=Sono%20state%20fatte%20traduzioni%20in,con%20Budda)%20e%20un%20capopopolo.). (accessed on December 10, 2020).
- 16 วาเรสกีถ่ายทอดงานของเขาเพื่อโจมตีประธานาธิบดีลุยจี เอย์เนาดี (Luigi Einaudi) และนายกรัฐมนตรี อัลซิเด เด กัสเปรี (Alcide De Gasperi) จนต้องโทษจำคุกเป็นเวลา 409 วัน
- 17 อัลแบร์โตและคาร์ลือตตาเป็นผู้ดูแลและคอยอัปเดตข้อมูลในเว็บไซต์ <https://www.giovaninoguareschi.com/> เกี่ยวกับผลงานในรูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวถึงโจวันนีโน กวาเรสกีหรือศึกษาผลงานของเขา

- 18 วรรณกรรมแนวก้าวหน้าเกิดขึ้นหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 มีความเกี่ยวเนื่องกับวรรณกรรมเพื่อชีวิตจนบางกระแสเหมารวมจัดให้เป็นประเภทเดียวกัน มีลักษณะเด่นอยู่ที่การแสดงความสำนึกทางมนุษยธรรม ให้ความสนใจกับชนชั้นล่าง เน้นความเหลื่อมล้ำที่ก่อให้เกิดความยากลำบากในสังคม และนิยมเขียนถึงการเมืองในเชิงอุดมคติ ซึ่งเป็นที่นิยมแพร่หลายในช่วงเวลาร่วมสมัยกับที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์กำลังประพันธ์นวนิยายเรื่อง *ไม่แดง* ในทรศนะของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ นวนิยายก้าวหน้า “เป็นสไตล์การเขียนที่ไม่น่าส่งเสริม มันแคบ แล้วมันข้างเดียว จนในที่สุดลืมหืมตาขึ้นมาแต่ก้าวหน้ากัน ผมเลยเขียน *ไม่แดง* เพื่อจะระงับการอ่านนั้น ให้เป็นตลกไปเสีย แล้วก็ออกจะระงับได้ด้วย *ไม่แดง* มันก็เป็นนิยายก้าวหน้าเรื่องสุดท้าย (ฮา) เอาไปอ่านสิสำนวนนั้น คุณตารางไม่สามารถจะขังเสรีชนได้ (ฮา)” (Kukrit Pramoj, *Kukrit’s Talk: Literature and Society* (Kukrit 80 Foundation Under the Patronage of H.R.H. Princess Maha Chakri Sirindhorn, 2010), 156. (In Thai))
- 19 อนึ่ง มีการกล่าวอ้างใน *In quante lingue è stato tradotto Guareschi?* (Into how many languages Guareschi has been translated?) ว่า “*Nel Siam (l’attuale Thailandia) Kukrit Pramoj il maggiore autore di quel paese, ha plagiato don Camillo e Peppone sostituendoli con un bonzo (che parla con Budda) e un capopopolo. Il romanzo, intitolato **Bang phai deng** - che vuol dire “Il paese dei bambù rossi” (sedici traduzioni - in inglese: **Red Bamboo**) fu un successo...*” <<ในสยาม (ปัจจุบันคือประเทศไทย) คึกฤทธิ์ ปราโมช นักเขียนคนสำคัญ ได้ลอกเลียนผลงานของกวาเรสกี โดยสร้างตัวละครพระสงฆ์

(ซึ่งสนทนาโต้ตอบกับพระพุทธรูป) และผู้นำกลุ่มก้าวหน้าแทน
ดอน คามิลโลและเป็ปโปเน นวนิยายเรื่องดังกล่าวมีชื่อว่า
บ้านไผ่แดง ซึ่งหมายถึง “ตำบลที่มีไผ่สีแดง” นวนิยายเรื่องนี้
ประสบความสำเร็จมาก ได้รับการแปล 16 ครั้ง มีชื่อในภาษา
อังกฤษว่า *Red Bamboo*...>>

- 20 ในบทความ จาก *พิน็อคคิโอ* ถึง *ไหม*: หนึ่งทศวรรษของ
วรรณกรรมอิตาเลียนในภาษาไทย มีการระบุว่า “*ไผ่แดง* (ซึ่ง
เฉพาะในฉบับแปลภาษาอังกฤษเท่านั้นที่ระบุว่าได้รับอิทธิพล
จากเรื่องของกวาเรสกี)” (Chatsuni Sinthusing, *Italica
Collected Translation Works and Articles on Italian
Language and Culture* (Chulalongkorn University
Printing House, 2007), 37.) และในหนังสือ *Cultures at War*
Rachel V. Harrison ได้ระบุว่า “*The novel is closely
modeled on Giovanni Guareschi’s tales of the village
priest Don Camillo and his quarrel with the local
communist mayor.*” (Rachel V. Harrison, “The Man
with the Golden Gauntlets: Mit Chaibancha’s Insi
Thorng and the Hybridization of Red and Yellow
Perils in Thai Cold War Action Cinema,” In *Cultures at
War: The Cold War and Cultural Expression in
Southeast Asia*, Day Tony and Liem Maya H. T., eds.
(Cornell University Press, 2010), 203.)
- 21 Trisilpa Boonkhachorn, *Novels and Thai Society (1932-
1957)* (Faculty of Arts’ Textbooks Publishing Project
Faculty of Arts Chulalongkorn University, 2004), 204-
205. (In Thai)

- 22 Center of Central Administration Chulalongkorn University, “M.R.Kukrit Pramoj’s literary works [video clip],” *Youtube*, September 15, 2014, <https://youtu.be/AEf7Ult2Y00> (accessed on December 10, 2020). (In Thai)
- 23 ผลงานเรื่องอื่น ๆ ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ที่ได้รับคำวิจารณ์ว่ามี การดัดแปลงมาจากภาษาอังกฤษ เช่น *หลายชีวิต* ดัดแปลงจาก *The Bridges of San Luis Rey* ของ Thornton Wilder และ *กาเหว่าที่บางพลอง* ซึ่งมีความคล้ายกับ *The Midwich Cuckoos* ของ John Wyndham (Saran Thongpan, “Four Reigns and Many Lives of Kukrit Pramoj,” *Sarakadee* Vol. 27, No. 314 (2011), <https://www.sarakadee.com/2011/04/15/kukrit/>. (In Thai))
- 24 กระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมศิลปากร ได้คัดเลือก *ไม่แดง* ให้ เป็น 1 ใน 9 นวนิยายยอดเยี่ยมในสมัยรัชกาลที่ 9 ที่มีแนวคิด ตามศาสตร์พระราชา “ยกย่อง “เขาชื่อกานต์-ไม่แดง-ผู้ใหญ่ลี กับนางมา-ลูกอีสาน-คู่มือมนุษย์” วรรณกรรมยอดเยี่ยมในสมัย ร.9,” (“Praise ‘Karn-Red Bamboo-Pooyai Lee Kab Nang Ma—A Child of the Northeast (Luk Isan)-Human Guide’ Best novels in the reign of King Rama IX,” *Manager Online*, December 18, 2019, <https://mgronline.com/qol/detail/9620000120714>) (accessed on December 10, 2020). (In Thai))
- 25 ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ได้ให้สัมภาษณ์ในรายการเวทีชาวบ้านว่า ท่านแต่ง เรื่อง *ไม่แดง* เพราะอยากให้คนอ่านหัวเราะ และท่านก็ ไม่เข้าใจว่าเหตุใด กบว. จึงต้องเซ็นเซอร์ละครของท่าน ทั้ง ๆ ที่ ท่านก็ต่อต้านคอมมิวนิสต์ ไม่ได้แต่งเรื่องนี้เพื่อสนับสนุน

- คอมมิวนิสต์ ท่านต้องการสื่อให้เห็นว่าคอมมิวนิสต์ มิได้เป็น
สิ่งน่ากลัวอะไร (“Kukrit’s Perspective on Thailand –
Wetee Chaoban Talk Program 15 November 1991
[Video Clip],” *Youtube*, [https://www.youtube.com/
watch?v=qwojHCZfYT0](https://www.youtube.com/watch?v=qwojHCZfYT0) (accessed on December 10,
2020). (In Thai))
- 26 คอมมิวนิสต์ในประเทศไทยเริ่มฟักตัวเมื่อประมาณพ.ศ. 2470
โดยสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่หนีจากประเทศจีนเข้ามาใน
ไทย และเริ่มวางรากฐานและคุกคามไทยอย่างจริงจังตั้งแต่ญี่ปุ่น
เปิดสงครามต้านบูรพา ในปี พ.ศ. 2484 และได้สถาปนาขึ้นเป็น
พรรคสำเร็จในปี พ.ศ. 2485 (Uthai Hiranto, “Prevention
and Suppression of Communism in Thailand,” *Journal
of Social Sciences* Vol. 9, No. 1 (1972): 113-130. (In
Thai))
- 27 Trisilpa Boonkhachorn, *Novels and Thai Society (1932-
1957)*, 203.
- 28 ในบทนำของเรื่องนี้ได้ระบุช่วงเวลาที่เรื่องราวในโลกใบเล็กใบนี้
ดำเนินอยู่ กล่าวคือ ตั้งแต่เดือนธันวาคม ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488)
ถึงเดือนธันวาคม ค.ศ. 1946 (พ.ศ. 2489)
- 29 *โลกใบเล็กของหลวงพ่อดอน คาบิลโล หรือ ใต้แดง* (ฉบับ
ทางเครื่อง) แปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษชื่อว่า *Tales from
the Little World of Don Camillo* พิมพ์เป็นตอน ๆ ใน
มติชนสุดสัปดาห์ และรวมพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2530 โดย
สำนักพิมพ์แมวไท (Chatsuni Sinthusing, *Italica Collected
Translation Works and Articles on Italian Language
and Culture*, 36.)

- 30 Kukrit Pramoj, *Red Bamboo* (Dokya 2000, 2009), 233-234. (In Thai)
- 31 Giovannino Guareschi, *Mondo Piccolo “Don Camillo”* (Rizzoli, 1971), XXXVI-XXXVII.
- 32 นิพนธ์ เทพวัลย์ กล่าวว่า “ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับฝ่ายศาสนามีอยู่อย่างแนบแน่น ศาสนาคาทอลิกมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อพรรคคริสเตียนเดโมแครต (Christian Democrat) ซึ่งเป็นพรรคที่ใหญ่ที่สุดในอิตาลี และเป็นรัฐบาลมาทุกสมัย” และในบทความของ Daniela Saresella ได้ระบุคำกล่าวของปัลมิโร ตอญัตติ (Palmiro Togliatti) ผู้นำของพรรคคอมมิวนิสต์อิตาลี ที่มีต่อคริสตจักรว่า “Catholicism in Italy is not simply the Church. It is a way of thinking, a complex set of connections between history and politics, culture and philosophy.” (Daniela Saresella, “The Dialogue between Catholics and Communists in Italy during the 1960s,” *Journal of the History of Ideas* Vol. 75, No. 3 (2014): 494, <http://www.jstor.org/stable/43289678>.)
- 33 Nibhon Debavalya, “Political Problems in Italy,” *Journal of Social Sciences* Vol. 6, No. 2 (1969): 82. (In Thai)
- 34 Guareschi, *Mondo Piccolo “Don Camillo”*, 253.
- 35 Perry, *The Don Camillo stories of Giovannino Guareschi*, 16.
- 36 Harrison (2010: 211) ได้อธิบายความวิตกกังวลนี้ว่าเกิดจาก “a significant cultural and psychological side effect of the Cold War” และอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิด

ขึ้นในประเทศไทยขณะนั้น ดังนี้ “*Phibun declared Thailand to be the target of increasingly dangerous communist intentions, fueled by the rise of the leftist independence movements across Southeast Asia that had developed in the fight against colonial rule, (...) Phibun endorsed this anxiety over communism by making his country the first in Asia to provide troops in support of the US war effort against North Korea. In return, Thailand received in excess of US\$35 million in economic aid and financial loans and was transformed into the pivot of Washington’s region-wide effort to expand its influence.*” (Harrison, “The Man with the Golden Gauntlets,” 198 – 199.)

37 Kukrit Pramoj, *Red Bamboo*, 147.

38 *Ibid.*, 158.

39 *Ibid.*, 179.

40 *Ibid.*, 226.

41 *Ibid.*, 228.

42 *Ibid.*, 231-232.

43 *Ibid.*, 242.

44 *Ibid.*, 243.

45 *Ibid.*, 251.

46 *Ibid.*, 244.

47 Guareschi, *Mondo Piccolo* “*Don Camillo*”, 220.

- 48 Kukrit Pramoj, *Red Bamboo*, 80.
- 49 Ibid., 84.
- 50 Guareschi, *Mondo Piccolo “Don Camillo”*, 27.
- 51 Kukrit Pramoj, *Red Bamboo*, 20.
- 52 Ibid., 93.
- 53 Guareschi, *Mondo Piccolo “Don Camillo”*, 10.
- 54 จักรภพ เพ็ญแข อธิบายในคอลัมน์ หนังสือกับประชาธิปไตยว่า “ตลอดประวัติศาสตร์โลก ไม่ว่าจะในศาสนาใดนั้น การแบ่งสังคม เป็นฝ่ายรัฐและฝ่ายศาสนาเกิดขึ้นตลอดมา ในยุโรปก็มีศาสนจักร และอาณาจักร (Church and State) ที่ได้ทำสงครามขั้วเคียว กันมาตลอดเพื่อชิงอำนาจสูงสุดทางการเมือง”
- 55 ทว่า ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ผมเขียนหนังสือผมไม่เคย สอนใคร ผมเขียนเอาสนุก เอาบันเทิง เขียนโกหกมันจะอะไรมันให้ มันสนุกกันดี อ่านเพลินอ่านเพลิน (...) เป็นเครื่องชุบน้ำใจ คนให้รู้เรื่อง ให้มีความคิด ให้ความคิดแล่นก้าวหน้าผมไปแล้ว ผมไม่เคยแฝงคติธรรม ไม่เคยเขียนหนังสือสอนให้ใครเป็น คอมมิวนิสต์หรือไม่เคยเขียนหนังสือสอนให้คนเป็นคักตินา ไม่ได้ รักษาผลประโยชน์ของใคร (...)” (Kukrit Pramoj, *Kukrit’s Talk: Literature and Society*, 43.)